

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення методичної ради університету
19 жовтня 2023 року,
протокол № 2

Перша проректорка, голова методичної
ради університету, кандидатка наук з
державного управління, доцентка

_____ Ірина КОВТУН

19 жовтня 2023 року

М.П.

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
з навчальної дисципліни
«МІКРОЕКОНОМІКА»
для підготовки на першому (освітньому) рівні
здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра
за спеціальністю 073 Менеджмент
галузі знань 07 Управління та адміністрування
за денною формою навчання**

РОЗРОБНИК:

Доцентка кафедри соціального забезпечення,
кандидатка економічних наук, доцентка
06 вересня 2023 року

Ірина КРАВЕЦЬ

Доцентка кафедри менеджменту, економіки,
статистики та цифрових технологій,
кандидатка економічних наук, доцентка
06 вересня 2023 року

Тетяна ПІХНЯК

Доцент кафедри менеджменту, економіки,
статистики та цифрових технологій, кандидат
економічних наук, доцент
06 вересня 2023 року

Віталій КУДЕЛЬСЬКИЙ

СХВАЛЕНО

Рішення кафедри менеджменту,
економіки, статистики та цифрових технологій
08 вересня 2023 року, протокол № 1

Завідувачка кафедри, кандидатка економічних
наук, доцентка
08 вересня 2023 року

Наталія ЗАХАРКЕВИЧ

Деканеса факультету управління та
економіки, кандидатка економічних наук,
доцентка
11 вересня 2023 року

Тетяна ТЕРЕЩЕНКО

ЗМІСТ

		Стор.
1.	Структура вивчення навчальної дисципліни	– 4
	1.1. Тематичний план навчальної дисципліни	– 4
	1.2. Лекції	– 5
	1.3. Семінарські (практичні, лабораторні) заняття	– 7
	1.4. Самостійна робота студентів	– 24
	1.5. Індивідуальні завдання	– 35
	1.6. Підсумковий контроль	– 36
2.	Схема нарахування балів	– 38
3.	Рекомендовані джерела	– 40
4.	Інформаційні ресурси в Інтернеті	– 44

1. Структура вивчення навчальної дисципліни

1.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ те- ми	Назва теми	Кількість годин											
		Денна форма навчання						Заочна форма навчання					
		Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
			Лекції	Сем.(прак)	Лабор.	Ін.зав.	СРС		Лекції	Сем.(прак)	Лабор.	Ін.зав.	СРС
1.	Предмет і метод мікроекономіки	13	2	2	–	–	9	10,5	0,5	1	-	-	9
2.	Теорії та моделі поведінки споживача	16	2	4	–	–	10	16,5	0,5	1	-	-	15
3	Попит, пропозиція та їх взаємодія на ринку	20	4	4	–	–	12	18	1	1	-	-	16
4	Теорія фірми: виробництво та витрати	18	4	4	–	–	10	20	1	1	-	-	18
5	Теорія ринкових структур	18	4	4	–	–	10	17,5	0,5	1	-	-	16
6	Мікроекономічна модель функціонування ринку факторів виробництва	20	4	4	–	–	12	18,5	0,5	1	-	-	17
7	Загальна ринкова рівновага та суспільна ефективність	16	2	4	-	-	10	18	1	1	-	-	16
8	Інституціональні аспекти ринкового господарства	14	2	2	–	–	10	16	1	1	-	-	14
	Усього годин:	135	24	28	-	-	83	135	6	8	-	-	121

1.2. Лекції

№ з/п	Назва і план теми	Кількість годин
1.	<i>Предмет і метод мікроекономіки</i>	2
1.1.	Мікроекономіка як складова теоретичної економіки.	
1.2.	Предмет курсу, концептуальні основи і методологія мікроекономіки.	
1.3.	Мета, завдання і зміст науки мікроекономіка.	
2.	<i>Теорії та моделі поведінки споживача</i>	2
2.1.	Кардиналістська теорія поведінки споживача.	
2.2.	Ординалістська (порядкова) теорія корисності.	
2.3.	Аналіз впливу змінних факторів на поведінку споживача.	
2.4.	Ефекти доходу та заміщення.	
3.	<i>Попит, пропозиція та їх взаємодія на ринку</i>	4
3.1.	Теорія попиту, його функція та чинники.	
3.2.	Коефіцієнти еластичності попиту.	
3.3.	Теорія пропозиції. Функція пропозиції та чинники, які її визначають.	
3.4.	Коефіцієнти еластичності пропозиції.	
3.5.	Часткова ринкова рівновага: поняття та моделі встановлення.	
3.6.	Механізм встановлення ринкової рівноваги.	
3.7.	Регулювання ринкової рівноваги.	
4.	<i>Теорія фірми: виробництво та витрати</i>	4
4.1.	Фірма як суб'єкт ринку та виробнича ринкова система.	
4.2.	Організаційно-правові форми фірми (підприємства).	
4.3.	Фірма як виробнича система. Поведінка фірми у короткостроковому та довгостроковому періодах.	
4.4.	Показники оцінки впливу факторів виробництва на результати діяльності фірми.	
4.5.	Витрати виробництва: види, призначення.	
4.6.	Показники постійних та змінних витрат виробництва.	
4.7.	Правило максимізації прибутку.	
5.	<i>Теорія ринкових структур</i>	4
5.1.	Поняття ринкової структури. Види ринкових структур та їх ознаки.	
5.2.	Показники попиту на продукт фірми.	
5.3.	Підходи до вибору обсягу виробництва в короткостроковому та довгостроковому періодах.	
5.4.	Модель чистої монополії та її характеристика.	
5.5.	Сутність та основні риси ринку монополістичної конкуренції.	
5.6.	Олігополія, її сутність та основні ознаки.	
5.7.	Особливості поведінки олігополіста.	
6.	<i>Мікроекономічна модель функціонування ринку факторів виробництва</i>	4
6.1.	Ринки факторів виробництва.	
6.2.	Правила мінімізації витрат та максимізації прибутку.	
6.3.	Праця як фактор виробництва, її мобільність.	
6.4.	Чинники пропозиції та попиту на працю.	
6.5.	Капітал як фактор виробництва і ресурс тривалого використання.	
6.6.	Гранична продуктивність капіталу. Ціна капіталу.	
6.7.	Попит на землю та її пропозиція. Земельна рента.	
6.8.	Ринок землі. Особливості землі як фактору виробництва.	
7.	<i>Загальна ринкова рівновага та суспільна ефективність</i>	2
7.1.	Теорія загальної рівноваги. Ефект зворотного зв'язку.	

7.2.	Обмін та ефективність розподілу.	
7.3.	Загальна рівновага та економіка добробуту.	
8.	<i>Інституціональні аспекти ринкового господарства</i>	2
8.1.	Неспроможність ринку. Зовнішні ефекти та теорема Коуза.	
8.2.	Неспроможність уряду. Теорія суспільного вибору.	
8.3.	Суспільні блага. Економічна роль держави у ринковій економіці.	
*	Усього	24

1.3. Семінарські заняття

Семінарське заняття 1

Тема 1. Теоретичні засади ціноутворення

Питання для усного опитування та дискусії

- 1.1. Мікроекономіка як складова частина теоретичної економіки.
- 1.2. Предмет мікроекономіки.
- 1.3. Концептуальні основи мікроекономіки.
- 1.4. Суб'єкти та об'єкти економічних відносин на мікрорівні.
- 1.5. Мета, завдання і зміст науки мікроекономіка.
- 1.6. Методологія мікроекономіки.

Аудиторна письмова робота

Виконання здобувачами вищої освіти письмових завдань у тестовій формі або у формі відкритих запитань за темою заняття

Завдання 1. Дайте правильну відповідь на тестові питання

Варіант 1

1. Що досліджує мікроекономіка:

- а) поведінку окремих економічних суб'єктів, котрі приймають рішення в умовах обмеженості ресурсів;
- б) поведінку виробників, котрі приймають рішення щодо виробництва в умовах обмеженості ресурсів;
- в) поведінку споживачів, котрі приймають рішення щодо покупок в умовах обмеженості доходу;
- г) прийняття державою рішень щодо виробництва благ в умовах обмеженості ресурсів.

...

10. До специфічних методів мікроекономічних досліджень належать:

- а) спостереження та статистичний аналіз;
- б) граничний аналіз та економічне моделювання;
- в) економічне моделювання та експеримент;
- г) відбір фактів та наукове абстрагування.

Варіант 2.

1. Мікроекономіку можна вважати галуззю знань економічної науки, яка вивчає:

- а) економічну поведінку окремих груп споживачів, фірм і власників ресурсів;
- б) економічну поведінку окремих груп фірм;
- в) відносини між окремими представниками різних класів;
- г) те, як економісту використовувати комп'ютери.

...

10. Яка з перерахованих моделей не є мікроекономічною:

- а) модель фірми;
- б) модель інфляції;
- в) модель споживача;
- г) модель ринкової рівноваги

Методичні рекомендації:

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: економічна теорія, мікроекономіка, економікс, позитивна мікроекономіка, нормативна мікроекономіка, предмет мікроекономіки, методологія мікроекономіки, аналіз, синтез, індукція, дедукція, порівняння, аналогія, економічна модель, альтернативні витрати, альтернативна вартість, обмеженість ресурсів, економічна політика.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми здобувачу вищої освіти варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- сутність мікроекономіки як складової частини економічної теорії;
- проблемах обмеженості ресурсів і необхідності вибору;
- альтернативності цілей використання обмежених ресурсів і раціональності поведінки суб'єктів ринкових відносин;
- еволюційному шляху розвитку змісту предмету мікроекономіки;
- основних принципах і методах вивчення мікроекономічних явищ і процесів.

Семінарське заняття 2-3

Тема 2. Теорії та моделі поведінки споживача

Питання для усного опитування та дискусії

- 2.1 Кардиналістська теорія поведінки споживача.
- 2.2 Поняття корисності. Функція корисності.
- 2.3 Гранична корисність.
- 2.4 Ординалістська (порядкова) теорія корисності.
- 2.5 Товари-субститути.
- 2.6 Крива байдужості. Бюджетна лінія її властивості.
- 2.7 Аналіз впливу змінних факторів на поведінку споживача.
- 2.8 Графіки Енгеля.
- 2.9 Ефекти доходу та заміщення.

Аудиторна письмова робота

Виконання здобувачами вищої освіти письмових завдань у тестовій формі або у формі відкритих запитань та практичних ситуацій за темою заняття

Завдання 1. Дайте правильну відповідь на тестові питання

Варіант 1.

1. Корисність - це:

- а) задоволення, яке отримує людина від споживання благ;
- б) кількість благ, які здатні задовольнити потреби споживача;
- в) мінімальне задоволення, яке споживач може одержати від споживання певного блага;
- г) максимальне задоволення, яке споживач може одержати від споживання певного блага.

...

10. Криві байдужості - це криві:

- а) однакової кількості двох благ;
- б) однакового рівня корисності наборів двох благ;
- в) однакового рівня доходу споживача;
- г) однакових цін двох товарів.

Варіант 2.

1. Максимум задоволення загальної корисності досягається, коли:

- а) гранична корисність дорівнює нулю;
- б) гранична корисність має максимальне значення;
- в) гранична корисність має мінімальне значення;
- г) правильної відповіді немає.

...

10. Кардиналістська теорія корисності відрізняється від ординалістської концепції тим, що:

- а) не використовує моделі;
- б) не розглядає суб'єктивні переваги;
- в) вважає можливим кількісно виміряти корисність;
- г) вірним є все перераховане.

Завдання 2. Дайте відповіді на проблемні питання:

1. Яку характерну особливість поняття «корисність» відбиває вислів Монтеня «Тільки той п'є із насолодою, хто відчуває спрагу» ?
2. Дайте визначення сутності понять «потреба», «благо», «антиблаго», «економічне

благо», «корисність», «загальна корисність», «гранична корисність».

3. Які фактори визначають вибір споживача в ринковій системі?

4. У якому випадку поведінку споживача слід вважати раціональною? Чому раціональна поведінка не завжди притаманна реальним споживачам?

5. У чому полягає суть закону спадної граничної корисності?

6. Як споживачі збалансовують свій вибір благ у рамках обмеженого бюджету згідно із другим законом Госсена.

Завдання 3. Обґрунтуйте власне бачення проблемних питань:

1. А. Сміт писав: «Ніщо не є більш корисним, ніж вода, але на неї навряд чи можна купити або отримати хоч яку-небудь річ в обмін. Діамант же, навпаки, навряд чи має хоч якусь цінність щодо його безпосереднього споживання, однак величезна кількість інших товарів може бути отримана в обмін на нього».

Чому ціни в даному разі не відображають корисності товарів?

Поясніть це, виходячи з теорії сукупної та граничної корисності.

2. На якому припущенні ґрунтується кількісна теорія корисності?

3. Яку корисність максимізує споживач? Чим відрізняються поняття «гранична корисність» і «сукупна корисність»? Як розраховується показник граничної корисності?

Методичні рекомендації:

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: економічні блага, корисність, сукупна корисність, гранична корисність, функція корисності, закон спадної граничної корисності, кардиналістська теорія, ординалістська концепція, раціональний вибір споживача, поведінка споживача, ефект доходу, ефект заміщення, бюджетна лінія, бюджетне обмеження, цінність блага.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми здобувачу вищої освіти варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- аналізі поведінки споживача на основі кардиналістської концепції: поняттях корисності та її особливості, сукупній та граничній корисності, законі спадної граничної корисності;
- особливостях формування рівноваги споживача згідно кардиналістської теорії;
- моделюванню поведінки споживача з урахуванням спадної граничної корисності;
- аналізі поведінки споживача на основі ординалістської концепції: кривих байдужості та їх властивостях, бюджетних обмеженнях та їх особливостях;
- особливостях формування рівноваги споживача згідно ординалістської концепції корисності;
- особливостях побудови кривих байдужості, їх конфігурацій для різних пар товарів; ролі кривих байдужості у мікро-економічному аналізі поведінки споживача;
- порядок побудови лінії «дохід – споживання» та її особливості для нормальних і низькоякісних товарів;
- порядок побудови лінії «ціна-споживання» та особливості побудови кривої індивідуального попиту;
- умови схильності та несхильності споживача до ризику; ризик та ефективність економічних рішень.

Семінарське заняття 4-5

Тема 3. Попит, пропозиція та їх взаємодія на ринку

Питання для усного опитування та дискусії

3.1 Поняття попиту, його види.

3.2 Фактори (детермінанти) впливу на попит.

3.3 Закон попиту.

3.4 Функція попиту. Фактори, що визначають цінову еластичність попиту.

3.5 Коефіцієнти еластичності попиту.

3.6 Теорія пропозиції.

- 3.7 Функція пропозиції та чинники, які її визначають
- 3.8 Коефіцієнти еластичності пропозиції
- 3.9 Часткова ринкова рівновага: поняття та моделі встановлення.
- 3.10 Механізм встановлення ринкової рівноваги.
- 3.11 Регулювання ринкової рівноваги.

Аудиторна письмова робота

Виконання здобувачами вищої освіти письмових завдань у тестовій формі або у формі відкритих запитань за темою заняття

Завдання 1. Дайте правильну відповідь на тестові питання

Варіант 1.

1. Якщо ціна товару зростає, то згідно з законом попиту:

- а) попит скорочується;
- б) попит збільшується;
- в) обсяг попиту скорочується;
- г) обсяг попиту збільшується.

...10. Ринкова пропозиція не відчуває впливу:

- а) зростання цін на ресурси;
- б) вдосконалення технології;
- в) збільшення кількості продавців на ринку;
- г) зниження податків;
- д) уподобання споживачів.

Варіант 2.

1. Якщо ви хочете придбати автомобіль, але не можете його купити за браком грошей, то економісти назвуть це:

- а) попитом;
- б) пропозицією;
- в) платоспроможністю;
- г) бажанням.

...

10. Що може спричинити переміщення кривої попиту вліво:

- а) підвищення цін на взаємодоповнювальні товари;
- б) зменшення доходів споживачів;
- в) зменшення пропозиції товару;
- г) підвищення цін на взаємозамінювані товари.

Завдання 2. Обґрунтуйте власне бачення проблемних питань і сформулюйте чітку відповідь:

- 1. Поясніть, як виглядає крива попиту у груп населення з високими і низькими доходами?
- 2. Підприємець заявив: “У нас сильна конкуренція. Ми втратимо половину своїх покупців, навіть якщо підвищимо ціну лише на 2%”. Про який вид попиту йдеться?
- 3. Який термін характеризує різні співвідношення між зміною ціни і зміною обсягу пропозиції на певній частині кривої пропозиції, а який характеризує ці співвідношення стосовно до конкретної точки на кривій пропозиції?
- 4. Чи може зміна пропозиції на одному ринку впливати на ділову активність інших ринків?

Завдання 3. Для кожного положення, наведеного нижче, підберіть відповідні йому базові терміни або поняття:

- 1. Підхід, що виходить із здатності споживача давати кількісну оцінку корисності будь-якого споживаного ним блага або набору благ.
- 2. Задоволення, яке споживач отримує від споживання благ.
- 3. Загальна сума задоволення від споживання одиниць блага або окремих його частин.
- 4. Кожна додаткова одиниця споживаного блага приносить споживачеві спадання граничної корисності.

5. Раціональний споживач так розподіляє свій обмежений бюджет, щоб зберігалась рівність співвідношень граничних корисностей благ до їхніх цін, тобто виконувалась умова: $MU_a/P_a = MU_b/P_b = \dots = MU_n/P_n$.

6. Корисність, яку отримує споживач від споживання кожної додаткової одиниці блага.

7. Мета споживача полягає в отриманні якомога більшого задоволення від споживання певного набору благ, тобто у...

8. Показник λ відбиває відношення граничної корисності блага до його ціни, напр.,

$$\lambda = \frac{MU_n}{P_n}$$

Відповіді:

- а) кардиналістський (кількісний) підхід до пояснення поведінки споживача;
 б) корисність; в) сукупна (загальна) корисність; г) кардиналістський (кількісний) підхід до пояснення поведінки споживача; д) перший закон Госсена; е) другий закон Госсена;
 є) гранична корисність; ж) максимізації корисності; з) гранична корисність грошей.

Завдання 4.

Переваги споживача мають вигляд:

Кількість одиниць товару, шт	1	2	3	4	5
Сукупна корисність, TU	10	12	13,5	14,5	15,3

Чому дорівнюватиме гранична корисність (MU) споживання третьої одиниці блага?

- а) 2;
 б) 1,5;
 в) 1;
 г) 0,8.

Методичні рекомендації:

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: попит, пропозиція, чинники попиту, види попиту, функція попиту, цінові і нецінові детермінанти попиту, пропозиція, цінові і нецінові детермінанти пропозиції, функція пропозиції, ринкова рівновага, стійкість ринкової рівноваги, рівноважна ціна, нестала рівновага, прямі податки, непрямі податки, еластичність попиту, коефіцієнт еластичності попиту, цінова еластичність попиту, дугова еластичність попиту, точкова еластичність попиту, перехресна еластичність попиту, еластичність попиту за доходом, чинники еластичності попиту, еластичність пропозиції, дугова та точкова еластичність пропозиції, еластичність пропозиції за цінами факторів виробництва.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми здобувачу вищої освіти варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- функція попиту, як залежність кількості продажу певного товару від його ціни, може бути задана трьома способами: табличним, графічним і аналітичним; зворотна залежність між ціною товару і кількістю попиту називається законом попиту;
- зміна кількості попиту може бути зумовлена виключно зміною ціни на товар або викликана неціновими чинниками; неціновими детермінантами попиту є: смаки споживачів, ціни на інші товари, обсяг ринку, доходи населення, інфляційні очікування;
- функція пропозиції, як залежність обсягу пропозиції від чинників, що її визначають, може бути задана трьома способами: табличним, графічним і аналітичним;
- закон пропозиції характеризує зв'язок між ціною товару та обсягом пропозиції; зрушення кривої пропозиції відображає реакцію продавців на зміну нецінових чинників: зміну технології, цін на ресурси, цін на інші товари, зміну очікувань, зміну податків і дотацій, зміну природно-кліматичних умов;
- в результаті взаємодії попиту і пропозиції формується ринкова ціна, яка одночасно влаштовує і покупця, і продавця;
- ринкова рівновага є часткова – збалансованість кожного окремого ринку та загальна – рівновага всієї економічної системи в цілому; причинами відхилення від ринкової рівноваги є: надлишковий обсяг попиту або надлишковий обсяг пропозиції; зміна

ринкових умов призводить до зрушення кривої попиту і пропозиції, до зміни рівноважної ціни та до зміни кількості товару на ринку;

- еластичність попиту характеризує ступінь реакції споживача на коливання одного із чинників попиту (ціни товару, доходу споживача, ціни на взаємозв'язані товари; існує еластичність попиту за ціною, еластичність попиту за доходом, перехресна еластичність попиту;

Семінарське заняття 6-7

Тема 4. Теорія фірми: виробництво та витрати

Питання для усного опитування та дискусії

- 4.1 Підприємство (фірма) як суб'єкт ринку.
- 4.2 Підприємство(фірма) як виробнича ринкова система.
- 4.3 Організаційно-правові форми підприємства (фірми).
- 4.4 Поведінка підприємства (фірми) у короткостроковому та довгостроковому періодах.
- 4.5 Показники оцінки впливу факторів виробництва на результати діяльності підприємства (фірми).
- 4.6. Витрати виробництва: види, призначення.
- 4.7 Показники постійних та змінних витрат виробництва.
- 4.8 Правило максимізації прибутку.

Аудиторна письмова робота

Виконання здобувачами вищої освіти письмових завдань у тестовій формі або у формі відкритих запитань та практичних ситуацій за темою заняття

Завдання 1. Дайте правильну відповідь на тестові питання

Варіант 1.

1. Економічний прибуток буде дорівнювати нулю, якщо:

- а) сукупна виручка буде дорівнювати явним витратам;
- б) сукупна виручка буде дорівнювати неявним витратам;
- в) сукупна виручка буде дорівнювати сумі явних і неявних витрат;
- г) явні витрати будуть дорівнювати неявним витратам.

...

10. Економічні витрати:

- а) дорівнюють сукупному виторгу за мінусом неявних витрат;
- б) включають явні витрати, але не включають неявних;
- в) дорівнюють сукупному виторгу за мінусом явних і неявних витрат;
- г) дорівнюють сумі явних і неявних витрат.

Варіант 2.

1. Що, з точки зору економічної теорії, лежить в основі мотивації поведінки фірми:

- а) прагнення використати найменш енергоємний процес виробництва;
- б) бажання уникнути високих податків;
- в) бажання отримувати максимальний прибуток;
- г) звести до мінімуму екологічні збитки?

...

10. Що розуміється під альтернативними витратами фірми:

- а) платежі за придбані ресурси;
- б) вартість суспільних витрат;
- в) вартість економічних витрат на іншому підприємстві, яке виробляє таку саму продукцію;
- г) вартість альтернативних напрямків використання тих же ресурсів.
- г) рівності попиту і пропозиції.

Завдання 2. Обґрунтуйте власне бачення проблемних питань і сформулюйте чітку відповідь:

1. Як ви розумієте висловлювання Альфред Маршалла: «У певному сенсі існують тільки два фактори виробництва – природа та людина. Капітал та організація є результатом праці людини...»
2. Чому підприємство виступає найважливішим різновидом мікросистеми?
3. Які основні критерії класифікації фірм?
4. Чим можна пояснити різноманіття форм і розмірів фірм? Чому деякі фірми ростуть швидко, а інші – повільно? Чому все суспільство не перетворюється на одну велику фірму?
5. У чому полягає головна мета діяльності підприємства?
6. У чому полягає різниця між короткостроковим і довгостроковим періодами в діяльності підприємства?
7. Ви вирішили використовувати свій автомобіль як таксі. Що Ви віднесете до постійних і до змінних витрат: витрати на бензин, витрати на оплату гаража, страховку, витрати на щорічний техогляд, витрати на чохли для сидінь, витрати на встановленні сигналізації?
8. До якого виду витрат відносять витрати на рекламу: постійних чи змінних? Чому?
9. Уявіть себе спочатку в ролі бухгалтера фірми, а потім в ролі економіста-теоретика. Чи різним буде ваш погляд на визначення витрат фірми? В якій з цих ролей ви будете більш стурбовані ретроспективною оцінкою діяльності фірми. А в якій перспективною її оцінкою?
10. Пані Марія випікає булочки. Вона дотримується рецепту за винятком одного – удвічі більше дає борошна. Як ви гадаєте, чи матиме пані Марія вдвічі більше булочок? Чому?
11. Зі зміною цін ресурсів економічно ефективний спосіб виробництва може стати неефективним.
12. Усі технологічно ефективні способи виробництва є економічно ефективними.
13. Граничний продукт – це додатковий продукт, отриманий при використанні додаткової одиниці змінного фактора виробництва.
14. Головними організаційно-правовими формами ділових підприємств є індивідуальна фірма, партнерство та корпорація.
15. Закон спадної граничної продуктивності свідчить про те, що в міру збільшення застосування змінного фактора за умови незмінності інших факторів його граничний продукт збільшується.
16. Середній продукт – це відношення зміни загального продукту до величини використаного змінного фактора.

Завдання 3. Визначте середній і граничний продукт фірми, якщо відомі такі дані:

L, (людино-годин)	1	2	3	4	5
TP	30	70	100	120	130

Завдання 4. Визначте величину загального продукту фірми, якщо відомі такі дані:

L, (людино-годин)	0	1	2	3	4	5
MP	0	9	7	5	4,5	3

Завдання 5. Визначте, яке з положень правильне, а яке неправильне:

1. Зі зміною цін ресурсів економічно ефективний спосіб виробництва може стати неефективним.
2. Усі технологічно ефективні способи виробництва є економічно ефективними.
3. Граничний продукт – це додатковий продукт, отриманий при використанні додаткової одиниці змінного фактора виробництва.
4. Головними організаційно-правовими формами ділових підприємств є індивідуальна фірма, партнерство та корпорація.
5. Закон спадної граничної продуктивності свідчить про те, що в міру збільшення застосування змінного фактора за умови незмінності інших факторів його граничний продукт збільшується.
2. Середній продукт – це відношення зміни загального продукту до величини використаного змінного фактора.

Методичні рекомендації:

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: фірма, підприємство, ефективність економічна, ефективність технологічна, граничний продукт, загальний продукт, середній продукт, фактори виробництва, короткостроковий період, довгостроковий період, виробничий процес, ізокванта, рівновага виробника, виробнича функція, закон спадної граничної продуктивності змінного фактора виробництва, карта ізоквант, ізокошта, витрати виробництва, бухгалтерські витрати, економічні витрати, зовнішні витрати, внутрішні витрати, альтернативні витрати, постійні витрати, змінні витрати, загальні витрати, середні витрати, граничні витрати, довгострокові середні витрати, ефект масштабу виробництва, дохід фірми, загальний дохід, середній дохід, граничний дохід, економічний прибуток, бухгалтерський прибуток, нормальний прибуток фірми.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми здобувачу вищої освіти варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- перевагах і недоліках основних форм і типів підприємств;
- виробнича функція показує залежність між вхідними факторами виробництва і виробничими ресурсами та вихідною продукцією;
- графічним зображенням виробничої функції є ізокванта, яка дозволяє економно витрачати ресурси підприємству та визначати технологічну ефективність його діяльності;
- графічним зображенням бюджетного обмеження виробника є ізокошта, яка відображає усі можливі поєднання виробничих ресурсів, які мають однакову сумарну вартість; дотична точка ізокванти з ізокоштою характеризує стан рівноваги виробника, що дозволяє визначати не тільки технологічну, але й економічну ефективність;
- показниками діяльності фірми є: загальний, середній і граничний продукт; загальні, середні і граничні витрати виробництва; загальні, середні і граничні доходи; максимізація прибутку;
- сутність витрат виробництва базується на двох підходах: рідкості ресурсів і альтернативності використання ресурсів, що й зумовлює існування понять економічних і альтернативних витрат, формами яких є зовнішні (явні) витрати та внутрішні (неявні) витрати;
- зміна способу виробництва залежить від фактора часу: короткостроковий період (ресурси незмінні) чи довгостроковий період (всі ресурси є змінними). Витрати виробництва у короткостроковому періоді часу представлені загальними (постійними та змінними) витратами, середніми та граничними витратами; зміна витрат у короткостроковому періоді часу пояснюється законом спадної віддачі;
- дохід фірми як сума коштів від реалізації товарів за певний час існує у таких формах: загальний дохід, середній дохід і граничний дохід;

- прибуток фірми являє собою суму перевищення доходу над витратами, може існувати в таких формах: економічний прибуток та бухгалтерський прибуток, співвідношення між якими (позитивне) утворює економічний прибуток фірми.

Загальний продукт – це обсяг випуску продукції, виробленої за усіх факторів виробництва; середній продукт – це обсяг випуску продукції за одиницю факторів виробництва; граничний продукт – це приріст загального обсягу випуску продукції, вироблений за додаткового змінного фактора при незмінній величині всіх інших факторів виробництва.

Виробнича функція показує технологічний зв'язок між випуском продукції та витратами

$$Q = f(F_1, F_2, F_n)$$

де Q – обсяг виробництва; $F_1, F_2, \dots, F_n$ – застосовані фактори виробництва

У короткостроковому періоді виробнича функція залежить тільки від дії одного фактору, всі решта факторів – незмінні.

- сукупний продукт змінного фактора виробництва (праці) TPL – це кількість продукції, що виробляється при певній кількості цього фактора;

- середній продукт змінного фактора виробництва (APL): $APL = TPL / L$.

- граничний продукт змінного фактора: $MPL = \Delta TPL / \Delta L$

Семінарське заняття 8-9

Тема 5. Теорія ринкових структур

Питання для усного опитування та дискусії

1. Моделі ринкової структури та їх особливості.
2. Поняття досконалої конкуренції, переваги та недоліки.
3. Поведінка конкурентної фірми в короткостроковому та довгостроковому періодах.
4. Ринок чистої монополії та його особливості.
5. Ринок монополістичної конкуренції: характерні ознаки та особливості.
6. Поведінка фірм на ринку монополістичної конкуренції в коротко- та довгостроковому періодах.
7. Олігополія як проміжна модель ринкової структури, види олігополій.
8. Особливості поведінки фірми на олігополістичному ринку.

Аудиторна письмова робота

Виконання письмових завдань у тестовій формі або у формі відкритих запитань за темою заняття та розв'язування практичних ситуацій

Завдання 1. Дайте правильну відповідь на тестові питання

Варіант 1.

1. Монополістична конкуренція характеризується:

- а) обмеженим контролем над ринковими цінами;
- б) сталим попитом;
- в) узгодженими діями фірм;
- г) доступними вхідними і вихідними ринковими бар'єрами.

...

10. Отримання максимального прибутку за умов монополістичної конкуренції спонукає фірми не використовувати:

- а) ціни;
- б) узгоджених дій фірм з метою штучного підвищення цін;
- в) реклами;
- г) диференціації товару.

Варіант 2.

1. Існування монополії не обумовлюється:

- а) патентами;
- б) авторським правом;

- в) економією від зростання масштабу виробництва;
- г) незначними ринковими бар'єрами для вступу нових фірм у галузь.

...

10. До монополістичної конкуренції слід віднести ринок:

- а) шампуню;
- б) автомобілів;
- в) пшениці;
- г) електроенергії.

Завдання 2. Обґрунтуйте власне бачення проблемних питань і сформулюйте чітку відповідь:

1. Чому цінова конкуренція малоефективна в умовах ринку з диференціацією продукту? Яким чином можна підвищити значимість цінової конкуренції за таких умов?

2. Які методи ціноутворення можна розглядати як найбільш "ефективні" з точки зору монополіста? Чи хвилює монополіста еластичність попиту на його продукцію? Чому?

3. Чи завжди монополія неефективна? Чи можуть бути випадки, коли монополія сприяє технічному прогресу? За яких випадків держава захищає позиції монополії?

4. Що з вищенаведеного можна пояснити наявністю монопольної влади? Відповідь обґрунтуйте:

5. Відносно більш високі ціни на комп'ютери фірми Apple в порівнянні з цінами на IBM;

6. Високі ціни на гарячі бутерброди, що продають на стадіоні під час спортивних змагань;

7. Відносно високі ціни на авіаквитки на маршрутах, які обслуговує тільки одна авіакомпанія.

8. Чому нецінова конкуренція найчастіше трапляється в олігополістичних галузях економіки? Чи отримують у цьому разі фірми економічний прибуток? Які можуть бути джерела такого прибутку?

9. Чим забезпечується наявність лідерства в цінах і цінової дискримінації в умовах олігополії?

10. Нехай у галузі існує 4 фірми. Яким чином фірма-монополіст буде максимізувати прибуток: підвищенням цін на товари; поліпшенням якості товарів; активною рекламною політикою; зниженням цін на товари; укладенням явної чи неявної угоди про сумісну цінову політику з іншими фірмами цієї ж галузі; зниженням витрат.

Завдання 3. Фірма виробляє біжутерію (тис. шт. на рік), що є товаром монополістичної конкуренції. Граничний дохід фірми описується формулою: $MR = 20 - 2Q$, її граничні витрати в довгостроковому періоді (на зростаючій ділянці) описуються формулою: $MC = 3Q - 10$. Якщо мінімальне значення довгострокових середніх витрат (АТС) дорівнює 11, визначіть надлишок виробничих потужностей для фірми.

Завдання 4. Підприємство в умовах досконалої конкуренції реалізує 400 одиниць продукції по 3 грн. за одиницю. При цьому рівні виробництва сукупні фіксовані витрати дорівнюють 300 грн., а сукупні змінні витрати - 950 грн. Підрахуйте розмір прибутку чи збитків підприємства. Чи варто виробляти за таких умов?

Завдання 5. Підприємство діє на ринку монополістичної конкуренції. Граничний дохід підприємства описується формулою $MR = 20 - Q$, а зростаючий відрізок кривої граничних витрат — формулою $MC = 3Q - 10$. Якщо мінімальне значення довгострокових середніх витрат ЛАС дорівнює 11 грош. од., то яке недовантаження виробничих потужностей буде у підприємства?

Методичні рекомендації:

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: монополістична конкуренція, диференціація продукту, олігополія, олігополістичний ринок, цінова війна, змова, картель, лідерство в цінах, ламана крива попиту, теорія гри, нецінова конкуренція, взаємозалежність фірм, негнучкість цін.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- особливості монополістичної конкуренції і олігополії;
- передумови оптимального випуску продукції для фірми в короткостроковому і довгостроковому періодах в умовах монополістичної конкуренції;
- наслідки монополістичної конкуренції;
- особливості поведінки фірми на ринку в умовах олігополії;
- основні теорії олігополії та їх характеристики;
- моделі ціноутворення за олігополії, коли фірми не вступають у змову і коли фірми намагаються знайти спільну мову.

Визначення ціни та обсягів виробництва в короткотерміновому періоді для монополістичних ринків відбувається за графіком, аналогічним графіку чистої монополії

У зв'язку з тим, що крива попиту для ринку монополістичної конкуренції має більш еластичний характер, область прибутку буде меншою.

Правило визначення обсягів виробництва справедливе для усіх видів ринків: $MR = MC$.

У довготерміновому періоді ціна встановлюється на рівні ATC , але не у точці ATC_{min} ($ATC = MC$). $P = ATC$, $MR = MC$.

Семінарське заняття 10-11

Тема 6. Мікроекономічна модель функціонування ринку факторів виробництва

Питання для усного опитування та дискусії

1. Ринки факторів виробництва (ресурсів): особливості попиту та пропозиції, рівновага.
2. Взаємозв'язок ринку продукту та ринків факторів виробництва.
3. Капітал як фактор виробництва. Попит та пропозиція капіталу.
4. Праця як ресурс, як фактор виробництва.
5. Характеристика досконалого конкурентного ринку праці. Рівновага на ринку праці.
6. Монопсонічний та олігопсонічний ринки, їх особливості.
7. Двостороння монополія і визначення реального рівня заробітної плати.
8. Підприємницькі здібності, їх характеристика як фактора виробництва.
9. Ринок землі та природних ресурсів.
10. Ринок землі в умовах розвитку Євроінтеграційних процесів.

Аудиторна письмова робота

Виконання письмових завдань у тестовій формі або у формі відкритих запитань за темою заняття

Завдання 1. Дайте правильну відповідь на тестові питання

Варіант 1.

1. Похідний попит на фактори виробництва визначається:

- а) попитом на інші фактори;
- б) продуктивністю фактора;
- в) попитом на продукт, що виробляється за допомогою фактора;
- г) граничною продуктивністю фактора.

...

10. Реальна ставка процента за депозитами в порівнянні з попереднім роком зросла, а заощадження сім'ї скоротилися. Це означає, що:

- а) ефект заміщення перевищив ефект доходу;
- б) ефект доходу і ефект заміщення діяли в протилежних напрямках;
- в) ефект доходу і ефект заміщення діяли в одному і тому ж напрямку;
- г) ефект доходу перевищив ефект заміщення.

Варіант 2.

1. Прибуток від інвестицій максимальний, коли:

- а) ставка позикового процента є вищою за норму окупності;
- б) внутрішня норма окупності є вищою за ставку позикового процента;
- в) внутрішня норма окупності є рівною позиковому проценту;
- г) внутрішня норма окупності не є рівною позиковому проценту.

...

10. За збільшення попиту на продовольство сільськогосподарський попит на землю:

- а) збільшується;
- б) зменшується;
- в) не змінюється;
- г) не змінюється, якщо не змінюється несільськогосподарський попит на землю.

Завдання 2. Обґрунтуйте власне бачення проблемних питань і сформулюйте чітку відповідь:

1. Окресліть мінімальні та максимальні впливи державного регулювання в галузі аграрної політики. Як з цих позицій можна оцінити ситуацію в Україні?

2. Ви маєте певну грошову суму. Перед вами відкриваються альтернативні шляхи використання цих грошей: а) купити земельну ділянку; б) вкласти в банк на депозит; в) купити капітальне обладнання для випуску продукції, що має великий попит і приносить серйозний дохід. На чому ви зупините свій вибір? Які економічні показники ви врахуєте при цьому? Яка теоретична формула для визначення ціни земельної ділянки?

3. Як ви розумієте висловлювання Людвіг Ерхарда: «Найбільш ефективний засіб для досягнення і забезпечення добробуту – це конкуренція. Через конкуренцію може бути досягнута, у кращому сенсі цього слова, – соціалізація прогресу та прибутку; до того ж вона не дає згаснути особистому прагненню кожного до трудових досягнень»

4. Яка залежність існує між структурою ринку праці, обсягом зайнятості і платою за працю? Чи може держава непрямо впливати на зайнятість на державних підприємствах?

5. Чи можлива ситуація, коли зростання заробітної плати спричиняє скорочення обсягу пропозиції праці з боку робітника?

6. Назвіть економічні функції земельної ренти. Як вплине на економічне життя: а) законодавче обмеження рівня ренти, б) повна націоналізація земельної ренти; в) заборона рентних платежів?

7. Наскільки ефективно функціонують ринки в умовах досконалої конкуренції?

8. Використайте ваші знання про обмеженість ресурсів у суспільстві та дайте відповідь на наступне запитання: чому модель ринку досконалої конкуренції найкращим чином забезпечує ефективність виробництва й ефективність розподілу ресурсів?

9. Ринок досконалої конкуренції є ідеальною моделлю, але і він має свої вади. Які недоліки має ринок досконалої конкуренції? Відповідь обґрунтуйте.

10. Ви людина, яка ніколи не бере в борг. Ви не взяли гроші, які запропонував ваш друг у позику, щоб купити цього тижня автомобіль. Від чого Ви відмовилися з точки зору розширення вибору, який надає кредит? Що отримали: спокій чи незалежність?

Завдання 3. Для кожного положення, наведеного нижче, підберіть відповідні йому базові терміни або поняття:

1. Галузь, в якій розширення виробництва внаслідок появи в ній нових фірм, не впливає на ціни виробничих ресурсів.

2. Ринок, на якому безліч продавців і покупців стандартизованої продукції і жоден з них не може контролювати ціну товару.

3. Сумарний дохід фірми за певний період від усіх видів економічної діяльності.

4. Додатковий дохід, отриманий в результаті зростання обсягу продажу продукції на одну одиницю.

5. Правило, згідно з яким фірма максимізує свій економічний прибуток, виготовляючи продукцію в умовах, коли граничний дохід дорівнює граничним витратам.

6. Обсяг виробництва, при якому $MR = MC$, а фірма отримує прибуток, або мінімізує збитки.

7. Доход, який отримує фірма від реалізації одиниці продукції.

8. Лінія сукупного доходу розташована вище кривої сукупних витрат.

9. Ціна реалізації продукції менша середніх змінних витрат на її виробництво.

10. Обставини, за яких ціна продукту відповідає точці мінімуму середніх сукупних витрат, і обсяги виробництва припадають на цю саму точку.

А) довгострокова рівновага; б) галузь з постійними витратами виробництва; в) валовий доход; г) ринок досконалої конкуренції; д) граничний доход; е) правило $MR=MC$; ж) середній доход; з) умова закриття фірми; і) умова максимізації прибутку; к) правил визначення обсягів виробництва.

Завдання 4. Функція валових витрат конкурентної фірми має вигляд: $TC = 6Q + 2Q^2$. Визначте результат діяльності фірми, якщо вона виробляє 25 одиниць продукції і реалізує їх на досконало конкурентному ринку за ціною 36 грн. за одиницю.

Завдання 5. Кафе потрібні працівники. Попит на працю описується таким рівнянням: $L = 10 - 0,2 \cdot W$, де L – число зайнятих, W – погодинна заробітна плата. На оголошення про роботу відгукнулося 7 чоловік. Двоє з них погоджуються працювати за плату не менше ніж 80 грн./год.; двоє – не менше 70 грн./год.; двоє – не менше ніж 50 грн./год.; один чоловік погоджується працювати за 55 грн./год. Скільки працівників буде прийнято на роботу і за яку оплату?

Завдання 6. Фірма - ціновий лідер, визначивши попит на свою продукцію і визначивши функцію граничного доходу як $MR = 9 - Q$, установила ціну за одиницю продукції 8 грн. Граничні витрати цієї фірми описують рівнянням $MC = 1 + Q$. Крива пропозиції інших фірм $QS = 2 + 2P$. Якою буде ринкова пропозиція (одиниць)?

Методичні рекомендації:

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: похідний попит, фактори виробництва, гранична дохідність виробничих ресурсів, оптимальний обсяг ресурсів, пропозиція ресурсів, капітал, постійний капітал, змінний капітал, рівноважна ціна капіталу, інвестиції, теперішня вартість, майбутня вартість, позиковий відсоток, міжчасове бюджетне обмеження, міжчасова рівновага, ціна землі, рента, економічна рента, земельна рента, капіталізована рента, орендна плата, ринок праці, попит на працю, пропозиція праці, рівноважна ставка заробітної плати, рівноважний рівень зайнятості, монополія на ринку праці, монополія профспілки на ринку праці, монополія, олігополія, двостороння монополія на ринку праці.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- характеристика різних концепцій взаємодії факторів виробництва; загальне правило використання ресурсів;
- формування попиту на ресурси в умовах досконалої й недосконалої конкуренції; оптимальне співвідношення ресурсів;
- основне правило попиту базується на врахуванні дохідності і граничних витрат виробничих ресурсів; основне правило використання виробничих ресурсів;
- економічну сутність капіталу, його форми і особливості як виробничого ресурсу тривалого використання;
- фіксована пропозиція ресурсів та економічна рента;
- чинники, що визначають рівень ставки позикового процента;
- особливості формування пропозиції та попиту на землю, основні види ренти; визначення ринкової рівноваги землі та її ціни;
- особливості досконало конкурентного ринку праці: характерні ознаки, порядок
- визначення заробітної плати;

- основні моделі визначення заробітної плати на ринку праці;
- основні риси монополії на ринку праці;
- роль і значення профспілок на ринку праці;
- особливості двосторонньої монополії на ринку праці.

Граничний продукт у грошовому вираженні (MRP) – це приріст загального доходу у результаті використання додаткової одиниці змінного фактора виробництва, визначається так: $MRP_L = \Delta TR / \Delta L$, де L – кількість використаного фактора виробництва; TR – сукупний дохід від реалізації продукту, виготовленого при використанні ресурсу.

$TR = TP_L \cdot P_{prod}$, де TP_L – сукупний продукт фактора виробництва (обсяг виробництва); P_{prod} – ціна продукту виготовленого при використанні ресурсу. Для ринку досконалої конкуренції, ціна є незмінною: $MRP_L = MP_L \cdot P_{prod}$,

На ринках недосконалої конкуренції ціна змінюється при зміні обсягу випуску продукції, тому: $MRP_L = MP_L \cdot MP$. Граничні витрати на ресурс (MRC_L) – це приріст загальних витрат при використанні додаткової одиниці змінного фактора виробництва.

$MRC_L = \Delta TC_L / \Delta L$, де TC – сукупні витрати на ресурс: $TC = L \cdot P_L$, де P_L – ціна ресурсу.

При вирішенні задач слід звернути увагу, що ціна ресурсу незмінна тільки коли ринок ресурсу знаходиться у стані досконалої конкуренції. При цьому $MRC_L = P_L = w$, крива MRC співпадає з кривою пропозиції ресурсу. На недосконало конкурентних ринках ресурсів ціна змінюється при зміні обсягу залучення ресурсу згідно закону пропозиції. Для максимізації прибутку, фірма повинна залучати таку кількість ресурсу, при якій: $MRP = MRC$. Для ринку досконалої конкуренції буде справедливо правило визначення обсягу ресурсу: $MRP = P_L$. Оптимальне співвідношення двох ресурсів визначається правилом мінімізації витрат: $MP_L / P_L = MP_K / P_K$. Правило максимізації прибутку на ринку з досконалою конкуренцією має вигляд: $MRP_L / P_L = MRP_K / P_K = 1$. Для ринків з недосконалою конкуренцією: $MRP_L / MRC_L = MRP_K / MRC_K$.

Семінарське заняття 12-13

Тема 7. Загальна ринкова рівновага та суспільна ефективність

Питання для усного опитування та дискусії

1. Поняття загальної рівноваги на основі взаємодії та взаємозалежностей різних ринків.
2. Ефективність виробництва.
3. Ефективність обміну.
4. Загальна рівновага та економіка добробуту.
5. Теорія суспільного вибору.
6. Добробут та загальна рівновага як орієнтири повоєнного відновлення України.

Аудиторна письмова робота

Виконання письмових завдань у тестовій формі або у формі відкритих запитань за темою заняття

Завдання 1. Дайте правильну відповідь на тестові питання

Варіант 1.

1. Для аналізу загальної рівноваги виробництва і розподілу ресурсів в економіці з фіксованою пропозицією праці та капіталу використовують:

- а) діаграму Гіффена
- б) функцію Веблена
- в) діаграму Еджворта
- г) модель Вальраса
- д) модель Маршалла.

...

10. *Перешкодою для досягнення Парето-ефективної загальної рівноваги у виробництві та обміні можуть бути:*

- а) монополія;
- б) монопсонія;
- в) забруднення довкілля;
- г) правильним є все вищесказане.

Варіант 2.

10. *Аналіз загальної рівноваги:*

- а) дозволяє одночасно відстежувати зміни цін на всіх взаємопов'язаних ринках;
- б) враховує наявність ефекту зворотного зв'язку;
- в) враховує взаємозв'язок ринків товарів і ринків ресурсів;
- г) усі відповіді правильні.

...

10. *Критерій ефективності Парето передбачає:*

- а) виробництво вважається ефективним за умови такого розподілу ресурсів, коли можна забезпечити виробництва лише двох продуктів за умови зменшення у майбутньому загальних виробничих витрат;
- б) виробництво вважається ефективним за умови такого розподілу ресурсів, коли не можна збільшити обсяг виробництва одного товару, не зменшивши при цьому обсягу виробництва іншого
- в) сукупний обсяг послуг факторів виробництва, який доступний за певний проміжок часу, буде ефективним у випадку забезпечення виробництва одночасно двох продуктів;
- г) ефективною вважається економіка, за якої обсяги попиту дорівнюють обсягам пропозиції на всіх ринках факторів виробництва

Завдання 2. Межа виробничих можливостей має вигляд: $x + y = 100$, де x – кількість пшениці, y – кількість цукру. Визначте альтернативні витрати збільшення виробництва цукру: 1) з 1 до 2 од.; 2) з 4 до 5 од.; 3) із 7 до 8 од. (товари подільні).

Завдання 3. Припустимо, що попит на ринку апельсинів задається рівнянням: $Q_d = 8 - p$, а пропозиція становить $Q_s = P - 1$. Визначте рівноважну ціну та обсяг продукції. Припустимо, що уряд встановлює «підлогу» ціни в 6 грн. Проаналізуйте цю ситуацію з точки зору Парето-ефективності, втрат і вигод учасників ринку. Як зміниться ситуація, якщо уряд встановить виробничу квоту в розмірі 2т.?

Завдання 4. Припустимо, що попит на товар задається рівнянням: $Q_d = 100 - 2 \cdot p$, а пропозиція становить $Q_s = P - 100$. Побудуйте криві попиту і пропозиції. Визначте, чи може встановитись рівновага на такому ринку, якою має бути її умова?

Методичні рекомендації:

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: часткова рівновага, загальна рівновага, ефект зворотного зв'язку, Парето-ефективний розподіл, ефективність розподілу ресурсів, крива контрактів, крива споживчих можливостей, крива виробничих можливостей, крива виробничих контрактів, діаграма Еджуорта, суспільний добробут, економіка добробуту, критерії оптимальності суспільного добробуту, теорія суспільного вибору.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- поняття загальної рівноваги передбачає ефективне розміщення ресурсів в економіці;
- умовами ефективного розподілу ресурсів є: ефективність в обміні, ефективність у виробництві, ефективність у споживанні;
- точка дотику кривої виробничих можливостей і кривої споживчих можливостей являє собою ефективний випуск виробництва;

- теорія загальної рівноваги використовується при визначенні наукових основ політики в галузі економіки добробуту;
- центральними положеннями теорії добробуту є теореми економіки добробуту;
- конкурентна економіка досягає оптимального стану за Парето.

Умови ефективності обміну у формалізованому вигляді можна представити таким чином: $\frac{P_A}{P_B} = MRS_{AB}^C = MRS_{AB}^I$. Якщо розглядати споживання товару В як еквівалент грошових витрат на придбання всіх інших товарів, крім товару А, то можна сформулювати такі умови ефективності: $MRS_{AC}^C = MRS_{AC}^I = D_A$. Умова ефективного розміщення ресурсів в економіці: $MRT_{AB} = \frac{MC_A}{MC_B} = \frac{P_A}{P_B} = MRS_{AB}^C = MRS_{AB}^I$.

Визначити граничну норму трансформації одного продукту в інший, що показує, якою кількістю товару Y потрібно знехтувати, щоб отримати додаткову одиницю товару X: $MRT_{XY} = - \Delta QY / \Delta QX$

Семінарське заняття 14

Тема 8. Інституціональні аспекти ринкового господарства

Питання для усного опитування та дискусії

1. Сутність економічних інститутів, їх види та роль у ринковій системі.
2. Зовнішні ефекти. Позитивні та негативні екстерналії. Теорема Коуза.
3. Ринок і держава як виробники благ.
4. Суспільні блага: види, властивості та ефективність.
5. Роль і функції держави у ринковій економіці.
6. Суспільний вибір та суспільні стандарти.
7. Завдання держави щодо регулювання ринкового господарства в умовах повоєнної відбудови економіки України та вибору євроінтеграційного курсу розвитку.

Аудиторна письмова робота

Виконання письмових завдань у тестовій формі або у формі відкритих запитань за темою заняття

Завдання 1. Дайте правильну відповідь на тестові питання

Варіант 1.

1. Яка послідовність перераховує неформальні інститути, що слабо піддаються свідомому виміру:
 - а) звички, традиції, звички;
 - б) традиції, закони, умовності;
 - в) закони, традиції, звичаї;
 - г) умовності, норми, звичаї.
- ...
10. Способи впливу на представників влади з метою прийняття вигідного для обмеженої групи виборців політичного рішення, це...
 - а) лобізм
 - б) екстерналії
 - в) снобізм
 - г) інвестування.

Варіант 2.

1. Ринкові блага – це ...
 - а) товари індивідуального споживання, що виробляються на ринку;
 - б) суспільні блага, які вироблені в суспільстві;

- в) товари і послуги суспільного користування;
- г) послуги індивідуального споживання, вироблені суспільством .

...

10. Зовнішні ефекти, що породжуються будь-якою діяльністю людини називаються...

- а) екстерналіями;
- б) інтерналіями;
- в) інтерналізацією;
- г) глобалізацією.

Завдання 2. Обґрунтуйте власне бачення проблемних питань і сформулюйте чітку відповідь:

1. Яким чином у досконалих конкурентних умовах ринкове регулювання сприяє: а) досягненню індивідуальних цілей; б) здійсненню індивідуальних інтересів?

2. Чому для суспільства результати ринкового регулювання є незадовільними у випадку: а) монополії, б) забруднення довкілля, в) охорони громадського порядку?

3. Поясніть причини виникнення негативних позитивних зовнішніх ефектів. Наведіть їх приклади у виробництві та споживанні.

4. Обґрунтуйте розміри податку на одиницю обсягу у випадку негативного зовнішнього ефекту: а) у виробництві, б) у споживанні.

5. Обґрунтуйте розміри податку на одиницю обсягу у випадку негативного зовнішнього ефекту: а) у виробництві, б) у споживанні.

6. Обґрунтуйте розміри субсидії на одиницю обсягу у випадку позитивного зовнішнього ефекту: а) у виробництві, б) у споживанні.

7. Охарактеризуйте наслідки постачання приватним сектором таких послуг: а) радіомовлення; б) пожежна охорона; в) міський парк.

8. Права для однієї людини завжди передбачають відповідні обов'язки для іншої людини. Які обов'язки повинні виконувати ви, щоб мати кожне з таких прав:

- навчатися в університеті;
- голосувати на виборах;
- працювати;
- купувати сигарети;
- тримати медичну допомогу;
- співати в церковному хорі?

9. Що є спільного, що є відмінного між інтересами, які переслідують службовці в державному секторі, та інтересами, які переслідують люди, котрі зайняті у приватному секторі? Подумайте над такими прикладами:

- ректор державного університету і ректор приватного університету;
- відомий політичний діяч, який хоче стати Президентом України, і відомий актор, який хоче отримати престижну премію "Оскар";
- міський поліцейський і охоронник, що найнятий приватною службою охорони;
- державний службовець, що розподіляє субсидії, і працівник приватного банку, який очолює відділ кадрів.

10. Ваш сусід не дає можливості вам готуватися до занять і до пізньої години слухає музику та влаштовує вечірки. Що ви будете робити, знаючи основні положення теорії прав власності:

- а) підете скаржитися в поліцію;
- б) запросите своїх друзів і спробуєте пояснити це йому з позиції сили;
- в) запропонуєте допомогу в придбанні музичних файлів за більш дешевою ціною в обмін на гарантію тиші у вечірні години;
- г) будете ходити в гості до сусіда і слухати музику разом з ним.

11. Ми забруднюємо, з економічного погляду, навколишнє середовище, якщо куримо: а) у власній квартирі (будинку); б) біля університету; в) на автобусні зупинці; в) у відведених місцях для куріння.

12. Згідно з концепцією використання коригуючи податків для боротьби з курінням варто:

а) збільшити заробітну плату тим, хто не курить;

б) зменшити заробітну плату тим, хто курить;

в) запропонувати тим членам колективу, що не курять, купити в тих, хто курить, право на куріння;

г) обмежити продаж тютюнових виробів.

Методичні рекомендації:

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: ринковий і державний сектори економіки, економічні інститути, право власності, зовнішні ефекти, негативні екстерналії, позитивні екстерналії, коригуючий податок А. Пігу, коригуючі субсидії, теорема Коуза, суспільні блага, приватні блага, суспільні блага, змішані блага, граничні суспільні витрати, інтерналізація.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- правові передумови виникнення ринкового господарства, система інституцій, недоліки ринкової системи;

- основні положення теорії прав власності та її значення у трактуванні природи фірми у світлі неокласичної теорії;

- сутність і форми вияву в ринковій економіці трансакційних витрат;

- причини виникнення зовнішніх ефектів; негативні і позитивні зовнішні ефекти; способи уникнення та мінімізації негативних зовнішніх ефектів; коригуючі податки і субсидії;

- сутність і значення Р. Коуза та її зв'язок з правами власності;

- суспільний вибір, характеристика суспільних благ та їх властивості; особливості попиту і пропозиції суспільних благ;

- проблема "безбілетника" та забезпечення суспільними благами.

1.4. Самостійна робота здобувачів вищої освіти

Самостійна робота здобувачів вищої освіти є однією з форм оволодіння матеріалом із навчальної дисципліни. Виконання самостійної роботи дозволяє розвивати самостійне мислення, поглиблювати засвоєні теоретичні знання, опановувати практичні навички проведення розрахунків.

Мета самостійної роботи полягає в засвоєнні у повному обсязі навчальної програми та формування у здобувачів вищої освіти загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації. Завданням самостійного вивчення курсу є засвоєння теоретичного матеріалу з курсу мікроекономіки.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи здобувачів вищої освіти денної форми навчання, визначається навчальним планом і становить 83 години від загального обсягу навчального часу на вивчення дисципліни (135 годин).

У ході самостійної роботи здобувач вищої освіти має перетворитися на активного учасника освітнього процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними і практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, нести індивідуальну відповідальність за якість власної професійної підготовки.

Самостійна робота передбачає:

- опрацювання лекційного матеріалу;

- опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів та понять за темами дисципліни;
 - підготовку до практичних, семінарських занять;
 - підготовку до виступу на семінарських заняттях;
 - поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань;
 - вирішення розрахункових завдань за вивченою темою;
 - написання рефератів за заданою проблематикою;
 - пошук (підбір) та огляд літературних джерел за заданою проблематикою дисципліни;
 - аналітичний розгляд наукової публікації; підготовку до контрольних робіт та інших форм поточного контролю;
 - систематизацію вивченого матеріалу з метою підготовки до семестрового іспиту.
- Здобувачі вищої освіти виконують письмову роботу (реферативне повідомлення) самостійно з одержанням необхідних консультацій від науково-педагогічного працівника протягом семестру. Форма контролю – перевірка письмових робіт та захист.

Тема 1. Предмет і метод мікроекономіки

Питання для самостійної роботи

1. Особливості розвитку економічної науки
2. Концепція постіндустріалізму та тенденції економічного розвитку сучасного світу
3. Позитивна і нормативна економічна наука
4. Проблема обмеженості ресурсів і необхідність вибору
5. Економічна політика на мікрорівні: сутність, структура, види

Завдання та методичні рекомендації до виконання самостійної роботи

Опрацювати літературу за темою самостійної роботи (тезисний конспект) і на підставі її вивчення розкрити причинно-наслідкові залежності в економіці та їх відображення в мікроекономічній теорії, а також сучасні проблеми мікроекономіки.

Завдання1 У письмовій формі обґрунтуйте власне бачення проблемних питань:

1. Які проблеми, що стоять перед економічною теорією, краще досліджувати на мікрорівні, а як – на макрорівні. Поясніть, чому?
2. Назвіть відмінності між економікою та суміжними науками: політологією, соціологією, психологією та інш.
3. Що є спільного та відмінного між позитивним і нормативним підходами в економіці?

Тема 2. Теорії та моделі поведінки споживача

Питання для самостійної роботи

1. Структура і динаміка споживчого ринку в Україні
2. Застосування теорії споживчого вибору
3. Ефект заміни та ефект доходу по Хіксу
4. Ефект заміни та ефект доходу по Слуцькому
5. Взаємодія ефектів заміни та доходу. Напрямок дії ефекту заміни, напрямок дії ефекту доходу для нормальних, неякісних благ та благ Гіффена

Завдання та методичні рекомендації до виконання самостійної роботи

Опрацювати літературу за темою самостійної роботи (тезисний конспект) і на підставі її вивчення розкрити сутність корисності і попиту, особливості поведінки споживача на ринку.

Завдання 1. На основі даних таблиці визначити загальну корисність. Побудувати графіки TU і MU.

Одиниць товару	1	2	3	4	5	6	7	8
MU (ютілей)	14	12	10	8	4	2	0	-4
TU (ютілей)								

Завдання 2. Припустимо, що вам необхідно здійснити вибір між товарами X та Y, гранична корисність яких подана в таблиці. Скільки одиниць кожного товару ви маєте придбати, щоб максимізувати корисність, якщо дохід 120 гр.од., а ціни товарів: $P_X = 20$ гр.од., $P_Y = 10$ гр.од.

Одиниць товару X	1	2	3	4	5	6
MU _X (ютілей)	100	80	60	40	30	20
Одиниць товару Y	1	2	3	4	5	6
MU _Y (ютілей)	80	70	60	50	40	30

Завдання 3. Визначте ціни благ X та Y.

Функція граничної корисності від споживання блага X має вигляд $MU = 40 - 2X$, а від споживання блага Y гранична корисність $MU = 26 - 2Y$.

Зазвичай раціональний споживач купує 5 одиниць блага X і 10 одиниць блага Y. Гранична корисність грошей становить 1/2.

Методичні рекомендації до ситуаційного завдання 1

Потрібно розрахувати спочатку сукупну корисність одиниць товару TU (ютілей)

$TU_7 = MU_1 + MU_2 + MU_3 + MU_4 + MU_5 + MU_6 + MU_7$

$TU_1 = MU_1$

$TU_2 = MU_1 + MU_2$

...

Методичні рекомендації до ситуаційного завдання 2

Умова максимізації корисності: $MU_X / P_X = MU_Y / P_Y$

де MU_X , MU_Y - граничні корисності кожного виду товарів;

P_X , P_Y - ціни товарів.

Одиниць товару X	1	2	3	4	5	6
MU _X (ютілей)	100	80	60	40	30	100
Одиниць товару Y	1	2	3	4	5	6
MU _Y (ютілей)	80	70	60	50	40	30
MU _X / P _X						
MU _Y / P _Y						

$$I = P_X Q_X + P_Y Q_Y,$$

де I – бюджет (дохід)

P_X та P_Y — ціни, відповідно, товарів X та Y.

Q_X , Q_Y , – обсяги спожитих товарів.

Методичні рекомендації до ситуаційного завдання 3

Сукупна корисність споживача, який купує n товарів, максимізується за умови, що:

$$\frac{MU_1}{P_1} = \frac{MU_2}{P_2} = \dots = \frac{MU_n}{P_n},$$

$$\frac{MU_a}{P_a} = \frac{MU_b}{P_b} = \dots = \frac{MU_l}{P_l} = \lambda,$$

де $MU_1, MU_2, \dots, MU_n$ – граничні корисності кожного виду товарів;

$P_1, P_2, \dots, P_n$ – ціни товарів.

λ – постійна величина (гранична корисність грошей, яка показує, на скільки ютілів зростає загальна корисність, якщо дохід споживача зростає на одну грошову одиницю).

Тема 3. Попит, пропозиція та їх взаємодія на ринку

Питання для самостійної роботи

1. Практичне застосування концепції перехресної еластичності попиту в обґрунтуванні цінової політики щодо взаємопов'язаних показників
2. Практичне застосування концепції еластичності попиту по доходу в обґрунтуванні цінової політики підприємства
3. Еластичність і розвиток аграрного сектору економіки
4. Еластичність попиту та пропозиції і розподіл податкового тягара
5. Павутиноподібна модель ринкової рівноваги

Завдання та методичні рекомендації до виконання самостійної роботи

Опрацювати літературу за темою самостійної роботи (тезисний конспект) і на підставі її вивчення розкрити сутність ринкового попиту, пропозиції, рівноваги; еластичності попиту та пропозиції.

Завдання 1. Функція пропозиції задана рівнянням $Q_S = 4P - 60$. Запишіть рівняння пропозиції, та побудуйте відповідні графіки якщо:

- а) уряд вводить дотації в розмірі 7 грн на одиницю товару;
- б) уряд вводить дотації в розмірі 10 % від ціни товару;
- в) уряд збільшує податок на 2 грн з одиниці товару;
- г) урядом уведений податок у розмірі 15 % від ціни товару.

Завдання 2. Попит і пропозиція описуються такими функціями: $Q_d = 6000 - 600P$, $Q_s = 4500 + 350P$.

- 1) Визначте параметри рівноваги на ринку цього товару.
- 2) Держава встановила фіксовану ціну на рівні 5 грн.

Визначте наслідки такої політики держави для ринку.

Завдання 3. При підвищенні цін на каву з 20 грн. до 25 грн. попит на цей напій знизився на 20%. Визначте:

- а) чому дорівнює еластичність попиту за ціною;
- б) до якої категорії за еластичністю належить цей товар;
- в) на основі розрахунків зробіть висновок – яку цінову політику необхідно застосувати виробнику кави.

Завдання 4. Визначте коефіцієнт дугової еластичності для товару, ціна якого знизилася з 20 до 15 грн., а обсяг попиту збільшився з 200 до 300 одиниць за тиждень.

Завдання 5. Для певного споживача еластичність попиту на користування маршрутним таксі дорівнює -2 ; еластичність попиту за доходом на цю послугу дорівнює 4 , перехресна еластичність між користуванням маршрутками та метро 3 . Вартість проїзду зросла на 20%, дохід споживача підвищився на 15%, а вартість проїзду на метро знизилася на 10%.

Якщо первісно кількість поїздок на місяць складала 120, підрахуйте кількість поїздок під дією всіх перерахованих факторів.

Методичні рекомендації для виконання завдання

Крива ринкового попиту показує загальний обсяг попиту усіх споживачів при будь-якій ціні. Вона виникає шляхом додавання кривих індивідуальних попитів.

Коефіцієнт лінійної еластичності попиту за ціною показує відносну зміну обсягу попиту при зміні ціни на 1%:

$$Ed = \frac{\frac{\Delta Q\%}{\Delta P\%}}{\frac{Q}{P}} = \frac{\frac{Q_2 - Q_1}{Q_1}}{\frac{P_2 - P_1}{P_1}},$$

де $|Ed| > 1$ – еластичний попит;
 $|Ed| < 1$ – нееластичний попит;
 $|Ed| = 1$ – попит з одиничною еластичністю;
 $|Ed| = 0$ – абсолютно нееластичний попит;
 $|Ed| = \infty$ – абсолютно еластичний попит;

Недоліком наведеного показника є невизначеність з тим, яку точку вважати початковою, а яку кінцевою. Виходом з наведеної ситуації є використання коефіцієнта дугової еластичності:

$$Ed = \frac{\Delta Q}{(Q_1 + Q_2)/2} \bigg/ \frac{\Delta P}{(P_1 + P_2)/2}.$$

Для визначення еластичності попиту застосовують і лінійний, і дуговий показники, але крім того можна застосувати ще одну формулу – для лінійної функції попиту, яка виражена рівнянням $Qd = a - bP$. У цьому рівнянні b є кутовим коефіцієнтом, тоді:

$$Ed = -b \frac{P}{Q}.$$

Еластичність попиту за доходом:

$$E_I = \frac{\frac{\Delta Q\%}{\Delta I\%}}{\frac{Q}{I}} = \frac{\frac{Q_2 - Q_1}{Q_1}}{\frac{I_2 - I_1}{I_1}},$$

де $E_I > 0$ – для нормальних товарів;
 $E_I > 1$ – для предметів розкоші;
 $E_I < 0$ – для неякісних товарів.

Перехресна еластичність попиту:

$$E_{XY} = \frac{\frac{\Delta Q_X\%}{\Delta P_Y\%}}{\frac{Q_X}{P_Y}} = \frac{\frac{Q_{X2} - Q_{X1}}{Q_{X1}}}{\frac{P_{Y2} - P_{Y1}}{P_{Y1}}},$$

де $E_{XY} > 0$ – для товарів-субститутів;
 $E_{XY} < 0$ – для комплементарних товарів;
 $E_{XY} = 0$ – для товарів, які не взаємопов'язані.

Тема 4. Теорія фірми: виробництво та витрати

Питання для самостійної роботи

1. Організаційно-правові форми підприємницької діяльності в Україні
2. Проблеми розвитку малого бізнесу в Україні
3. Мінімальний ефективний розмір підприємства і структура галузі економіки

4. Шляхи підвищення ефективності виробництва на підприємстві

Завдання та методичні рекомендації до виконання самостійної роботи

Опрацювати літературу за темою самостійної роботи (тезисний конспект) і на підставі її вивчення розкрити основи поведінки фірми-виробника на ринку.

Завдання 1. Визначте величину загальних витрат фірми.

У короткостроковому періоді фірма виробляє 500 одиниць продукції. Середні змінні витрати дорівнюють 2 грн, а середні постійні витрати – 0,5 грн.

Завдання 2. Підрахуйте середній та граничний продукт фірми за даними з таблиці. Коли починає діяти спадаючий ефект масштабу виробництва?

L (люд.-годин)	1	2	3	4	5
TP	20	60	90	110	120
APL					
MPL					

Завдання 3. У таблиці наведено дані про загальні витрати підприємства на виробництво продукції. При яких обсягах виробництва мінімізуються витрати?

Обсяг виробництва виробів за одиницю часу	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Загальні витрати, грн	30	60	82	98	110	134	150	170	193	224	210	278

Завдання 4. Який ефект зростання масштабу має місце в даному випадку?

Фірма збільшує капітал, зайнятий у виробництві від 110 до 160 од., використання праці від 480 до 550 од., розширюючи при цьому випуск продукції від 220 до 250 од.

Методичні рекомендації для виконання завдання

Методичні рекомендації до ситуативного завдання 1

Загальні витрати збільшуються в разі зростання обсягів виробництва та визначаються за формулою:

$$TC = FC + VC,$$

де FC- постійні витрати;

VC – змінні витрати.

Методичні рекомендації до ситуативного завдання 2

Виробнича функція показує технологічний зв'язок між випуском продукції та витратами

$$Q = f (F_1, F_2, \dots F_n),$$

де Q – обсяг виробництва;

F₁, F₂, ..., F_n – застосовані фактори виробництва

У короткостроковому періоді виробнича функція залежить тільки від дії одного фактору, всі решта факторів – незмінні.

- сукупний продукт змінного фактора виробництва (праці) TPL – це кількість продукції, що виробляється при певній кількості цього фактора (у даному випадку - від кількості витраченого часу в людино-годинах);

- середній продукт змінного фактора виробництва (APL): $APL = TPL / L$.

- граничний продукт змінного фактора: $MP_L = \Delta TP_L / \Delta L$.

Методичні рекомендації до ситуаційного завдання 3

Середні постійні витрати (AFC – Average Fixed Cost) – це кількість постійних витрат виробництва (FC), що припадає на одиницю виробленої продукції (Q):

$$AFC = \frac{FC}{Q}$$

Середні змінні витрати (AVC – Average Variable Cost) – це кількість змінних витрат виробництва (VC), що припадає на одиницю виробленої продукції (Q):

$$AVC = \frac{VC}{Q}$$

Середні сукупні витрати (ATC – Average Total Cost) – це кількість сукупних витрат виробництва (TC), що припадає на одиницю виробленої продукції (Q):

$$ATC = \frac{TC}{Q}$$

Середні сукупні витрати (ATC або AC) можна розрахувати як суму середніх постійних і середніх змінних витрат:

$$ATC = AFC + AVC = (FC + VC) : Q$$

Оскільки при збільшенні виробництва в короткостроковий період змінюється лише змінна частина загальних витрат, то:

$$MC = \frac{\Delta TC}{\Delta Q}$$

Методичні рекомендації до ситуаційного завдання 4

Для визначення росту обсягів використаних ресурсів і обсягів виробництва використати наступні формули:

$$\Delta K = \frac{K_2 - K_1}{K_1} \times 100\%$$

$$\Delta L = \frac{L_2 - L_1}{L_1} \times 100\%$$

$$\Delta Q = \frac{Q_2 - Q_1}{Q_1} \times 100\%$$

Тема 5. Теорія ринкових структур

Питання для самостійної роботи

1. Модель досконалої конкуренції у працях економістів різних економічних шкіл і напрямків.
2. Особливості прийняття підприємством рішень стосовно цін та обсягів випуску на ринку досконалої конкуренції.
3. Досконала конкуренція та ефективність: виробнича ефективність та ефективність розподілу ресурсів.
4. Природна монополія: сутність, особливості, причини існування в економіці та необхідність державного регулювання.
5. Державне регулювання діяльності монополій.
6. Методика визначення монопольного становища суб'єкта господарювання на ринках України.

7. Економічні наслідки діяльності монополій: переваги та недоліки. Соціальна ціна монополії
8. «Х-неефективність» в умовах монополії
9. Конкуренція і монополізм на окремих ринках України
10. Вплив незалежності фірм при олігополії на ціноутворення та обсяг випуску
11. Умови та основні чинники впливу на стратегічну поведінку фірм-олігополістів
12. Особливості проведення антимонопольної політики у світовій практиці

Завдання та методичні рекомендації до виконання самостійної роботи

Опрацювати літературу за темою самостійної роботи (тезисний конспект) і на підставі її вивчення розкрити характерні ознаки досконалої конкуренції та пояснити вплив монополії на функціонування ринку.

Завдання 1. Підприємство в умовах досконалої конкуренції реалізує 500 одиниць продукції по 4 грн. за одиницю. При цьому рівні виробництва сукупні фіксовані витрати дорівнюють 200 грн., а сукупні змінні витрати - 850 грн. Підрахуйте розмір прибутку чи збитків підприємства. Чи варто виробляти за таких умов?

Завдання 2. Заповніть таблицю і визначте, який обсяг виробництва обере фірма, що бажає максимізувати прибуток при ціні 6 грн. При якій ціні фірма має закритися?

Q	TC	FC	VC	MC	ATC	AVC
0	4	4	-	-	-	-
1	6					
2	9					
3	13					
4	18					
5	25					

Обсяг при якому максимізуються прибутки чи мінімізуються збитки $MR = MC$.

Для конкурентного ринку особливий випадок цього правила: $P = MC$

Фірма має закритися при $P < AVC_{min}$, тобто якщо ринкова ціна буде меншою середніх змінних витрат Постійні (фіксовані) витрати FC. Це вартість ресурсів, які не залежать від обсягів виробництва (орендна плата, відсотки за кредит, амортизація).

Змінні витрати: $VC = TC - FC$

Сукупні витрати: $TC = FC + VC$.

Середні сукупні витрати (а) (ATC) $ATC = TC / Q$;

Середні постійні витрати (AFC) $AFC = FC / Q$;

Середні змінні витрати (AVC) – це витрати на одиницю виробленої продукції: $AVC = VC / Q$;

Середні сукупні витрати (б) $ATC = AFC + AVC$.

Граничні витрати – це приріст сукупних витрат в результаті приросту обсягу випуску на одиницю: $MC = \Delta TC / \Delta Q$.

Завдання 3. Підприємство діє на ринку монополістичної конкуренції. Граничний доход підприємства описується формулою $MR = 20 - Q$, а зростаючий відрізок кривої граничних витрат - формулою $MC = 3Q - 10$. Якщо мінімальне значення довгострокових середніх витрат LAC дорівнює 11 грош. од., то яке недовантаження виробничих потужностей буде у підприємства?

Методичні рекомендації для виконання завдання

Вирішення задач з максимізації прибутку або мінімізації збитків на всіх видах ринків відбувається за двома підходами:

1) з токи зору порівнянь TR та TC: якщо: $TR_1 > TC$ – вирішується задача максимізації прибутку; $TC > TR_2 > VC$ – вирішується задача мінімізації збитків; $TR_3 < VC$ – закриття виробництва;

2) з токи зору порівнянь MR , MC та ATC : Якщо: $P_1 > ATC$ – вирішується задача максимізації прибутку; $ATC > P_2 > AVC$ – вирішується задача мінімізації збитків; $P_3 < AVC$ – закриття виробництва.

Визначення обсягу виробництва: $MR = MC$. Правило справедливе для усіх видів ринків. Для конкурентного ринку особливий випадок цього правила: $P = MC$. Довготермінова рівновага на конкурентному ринку формується коли: $P = MR = MC = ATC_{min}$. Загальна виручка фірми-монополіста: $TR = pQ$, де p - функція від Q $TR = p(Q) \cdot Q$. Умовою отримання прибутку монополістом є $P > MC$, але якщо $ATC > P > AVC$ – монополіст отримує збитки та якщо $P < AVC$ – підприємство закривається. У довготерміновому періоді ціна встановлюється на рівні ATC , але не у точці ATC_{min} ($ATC = MC$). $P = ATC$, $MR = MC$.

Тема 6. Мікроекономічна модель функціонування ринку факторів виробництва

Питання для самостійної роботи

1. Функціональний розподіл результатів виробництва
2. Особливості формування сукупного попиту на ринку факторів виробництва
3. Ринок економічних ресурсів та матеріально-технічне забезпечення підприємств України
4. Контроль профспілок над пропозицією робочої сили, рівнем заробітної плати та продуктивністю праці
5. Двостороння (двобічна) монополія на ринку праці та визначення реального рівня заробітної плати
6. Динаміка і структура інвестицій в Україні

Завдання та методичні рекомендації до виконання самостійної роботи

Опрацювати літературу за темою самостійної роботи (тезисний конспект) і на підставі її вивчення розкрити характеристики різних концепцій взаємодії факторів виробництва та функціонування відповідних ринків факторів виробництва.

Завдання 1. На ринку праці попит на робочу силу описується рівнянням $L(D)=400-5W$, а пропозиція - $L(S)=100+10W$.

Визначте:

- 1) рівноважну погодинну ставку заробітної плати;
- 2) кількість найнятих на роботу;
- 3) наслідки встановлення державою мінімальної погодинної ставки заробітної плати на рівні 20 грош. од.

Завдання 2. Попит на працю подано у вигляді функції: $LD=60-0,8 \cdot W$, а пропозиція: $LS=22+0,8 \cdot W$.

Визначити:

- 1) Скільки робітників буде прийнято і за яким рівнем оплати?
- 2) Якщо держава законодавчо встановить мінімальний рівень оплати 40 гр./год., скільки робітників буде прийнято в цьому випадку?

Завдання 3. Індивід вкладає в банк 30000 грош. од. під 15% річних за складною відсотковою ставкою, що нараховують раз на рік.

Яку суму він отримає через 5 років?

Завдання 5. Підприємство є монополістом на регіональному ринку праці й продає готову продукцію на конкурентному зовнішньому ринку. Виробнича функція підприємства у короткостроковому періоді має такий вигляд: $QL = 300 \cdot L - L^2$, де Q - випуск, тис. шт.; L - обсяг праці, що використовується, тис. осіб. Функція пропозиції праці на регіональному ринку описується формулою: $LS = 2 \cdot W - 160$. Ціна готової продукції на зовнішньому ринку становить 50 грош. од.

Визначте, яку кількість праці буде використовувати монопсонія, який рівень зарплати вона встановить, яку кількість продукції буде продавати на зовнішньому ринку та який виторг вона отримає?

Методичні рекомендації для виконання завдання

При рівноважному ринку праці попит і пропозиція робочої сили рівні між собою. Заробітна плата - це плата за залучення у виробництво трудових послуг в одиницю часу. Монопольне положення покупця трудових ресурсів носить назву монопсонії.

Для монопсонії граничні витрати на ресурс не співпадатимуть із заробітною платою, а завжди будуть вищими за неї.

Економічна рента – це плата за ресурс пропозиція якого жорстко обмежена: $P = R / r$, де P – ціна землі, R – розмір ренти, r – ставка банківського відсотка. За даним принципом можна порівнювати прибуток з величиною банківського відсотка не тільки власнику землі, але й від будь-якого альтернативного способу вкладення капіталу (будівництво, придбання обладнання, тощо).

Тема 7. Загальна ринкова рівновага та суспільна ефективність

Питання для самостійної роботи

1. Економічна теорія добробуту. Функції суспільного добробуту. Функція суспільної корисності Бентама. Парадокс Кондорсе. Теорема економіки добробуту Ерроу
2. Перша та друга теореми теорії суспільного добробуту
3. Конфлікт між економічною ефективністю та соціальною справедливістю
4. Перерозподіл добробуту через систему оподаткування
5. Економічне прогнозування та планування в Україні
6. Проблеми соціального захисту населення в ринковій економіці

Завдання та методичні рекомендації до виконання самостійної роботи

Опрацювати літературу за темою самостійної роботи (тезисний конспект) і на підставі її вивчення розкрити особливості загальної ринкової рівноваги та суспільної ефективності.

Завдання 1. Обґрунтуйте власне бачення проблемних питань і сформулюйте чітку відповідь:

1. Покажіть, як дія конкурентних товарів А і В дозволяє одночасно досягти і ефективного розподілу ресурсів, і ефективного розподілу товарів в економіці
2. Як співвідносяться ефективність і справедливість держави?
3. Перерахуйте основні перешкоди для досягнення Парето-ефективного розміщення ресурсів і розподілу благ, що існують у реальній економіці.
4. Якщо в економіці не буде монополістів і всі ринки стануть конкурентними, то чи можна очікувати справедливості в розподілі благ? Які з вашої точки зору повинні бути критерії справедливості?
5. Визначте позитивні риси і недоліки моделі ринкового соціалізму.
6. Яким чином учасники обміну двох товарів у моделі Еджуорта досягають Парето-ефективного розподілу?
7. Чи завжди державне регулювання ринку приватного товару, де відсутні зовнішні ефекти і монопольна влада, перешкоджає досягненню економічної ефективності?
8. За критерієм Ф. Ніцше, повинна максимізуватися корисність найбільш значимих громадян суспільства. Чи відповідає цей критерій принципам максимізації корисності?
9. Як Ви розумієте ефективність та оптимальність соціальної політики за Парето? Наведіть приклади
10. Прокоментуйте вислів американського економіста А.Окуна, автора “Політичної економіки процвітання” з приводу того, що суспільство повинно діяти за принципом “батога і праника” (в англomовній редакції – “морквини й палиці”), роздаючи моркву розумним і частуючи палицею ледачих.

11. Чому для американського суспільства властивим є насторожене ставлення до соціальної діяльності держави? Відповідь обґрунтуйте
12. Які проблеми та суперечності можуть бути породжені діяльністю держави загального добробуту?

Методичні рекомендації для виконання завдання

Для дослідження ефективності як обміну, так і виробництва може бути застосована діаграма Еджворта. Лише ті комбінації факторів виробництва, які відповідають умовам дотику двох ізоквант у коробці Еджворта, означають варіанти ефективного розподілу ресурсів. Це досягається в разі рівності кутів нахилу ізоквант, тому формальною ознакою ефективного розподілу виробничих факторів є рівність граничних норм технічного заміщення: $MRTS_{LK}^A = MRTS_{LK}^B$.

Побудова та аналіз діаграми Еджворта дає змогу визначити параметри кривої виробничих можливостей. Лінія виробничих можливостей показує максимально можливий обсяг виробництва певного товару за даного виробництва інших благ, фіксованого ресурсного забезпечення та рівня технології. Кожна точка дотику ізоквант двох товарів у коробці Еджворта відповідає точці на кривій виробничих можливостей.

Гранична норма трансформації товару А в товар В: $MRT_{AB} = -\frac{\Delta A}{\Delta B}$. Межа виробничих можливостей та крива байдужості, що відображає максимальний рівень задоволення потреб, будуть мати тільки одну загальну точку - точку дотику.

Тема 8. Інституціональні аспекти ринкового господарства

Питання для самостійної роботи

1. Поняття фіаско ринку. Асиметрична інформація на ринку: сутність і значення
2. Неспроможність ринку і поняття суспільних благ
3. Вплив зовнішніх ефектів на виробництво, соціальну сферу, поведінку господарюючих суб'єктів
4. Тіньова економіка в Україні: причини, соціально-економічні наслідки та шляхи подолання
5. Основні положення теорії фіскального обміну за принципом: "суспільні блага - податки". Проблема "безбілетного пасажирів"

Завдання та методичні рекомендації до виконання самостійної роботи

Опрацювати літературу за темою самостійної роботи (тезисний конспект) і на підставі її вивчення розкрити умови ефективного ринкового регулювання, а також мікроекономічні аспекти державного регулювання.

Завдання 1. У письмовій формі розкрити сутність зовнішніх ефектів та їх вплив на виробництво, соціальну сферу, поведінку господарюючих суб'єктів

Завдання 2. Обґрунтуйте власне бачення проблемних питань і сформулюйте чітку відповідь:

1. Яке, на Вашу думку, найважливіше благо суспільного характеру надає держава громадянину? Прорангуйте суспільні блага у порядку спадання їх цінності для Вас.

2. Охарактеризуйте якість надання таких суспільних благ як підтримка правопорядку, національна оборона, управління державою, управління економічними процесами, охорона здоров'я в Україні.

3. У чому, на Вашу думку, полягає зміст суспільних стандартів? Яку роль відіграють євроінтеграційні процеси у формуванні суспільної стандартизації в Україні?

1.5. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання передбачаються у формі рефератів-оглядів. Завдання обирається здобувачем вищої освіти на початку семестру і виконується за усталеними вимогами.

1.5.1. Методичні рекомендації щодо написання реферату

Реферат – це одна з форм навчальної, наукової роботи здобувачів вищої освіти, що виконується ними самостійно. Мета написання реферату: вміння пов'язати теоретичні знання з практикою, розвинути навички роботи з науковою та навчальною літературою, навчитися популярно викладати складні питання.

Для здобувачів вищої освіти денної форми навчання реферат з мікроекономіки виконується у межах годин, відведених для самостійної роботи. Тема реферату у формі наукової роботи обирається здобувачем вищої освіти добровільно і закріплюється за ним на початку семестру. Підготовка реферату у такій формі передбачає:

- вибір теми, підбір та опрацювання літератури за темою;
- складання плану роботи;
- виклад основних ідей та пропозицій автора;
- захист реферату на практичному занятті або під час консультацій на кафедрі.

Реферат повинен мати таку структуру:

- план;
- вступ;
- виклад основного матеріалу;
- висновки;
- список використаних джерел.

Реферат виконується за усталеними вимогами до наукових робіт, обсягом 10-15 сторінок машинописного тексту, інтервал 1,5, шрифт 14.

1.5.2. Тематика рефератів-оглядів

1. Економічна людина і раціональна економічна поведінка
2. Економічне мислення: роль і місце у структурі суспільної свідомості
3. Позитивна і нормативна теоретична економіка: сутність, принципи. Методи
4. Проблеми мікроекономічної теорії на сучасному етапі розвитку економіки України
5. Корисність в мікроекономіці і проблеми її виміру
6. Рівновага споживача: кардиналістський та ординалістський підходи
7. Соціальні ефекти в поясненні зв'язків між ринковим та індивідуальним попитом
8. Ефект снобізму та його вплив на функцію попиту
9. Суть підприємництва та його роль у соціально-економічному розвитку суспільства
10. Ділова стратегія фірми та її еволюція
11. Обґрунтування управлінських рішень щодо розширення та згортання виробництва
12. Організаційні структури управління фірмою: світовий досвід і сучасні тенденції розвитку
13. Економічний прибуток і його роль в ефективному функціонуванні фірми
14. Граничні витрати. Незворотні витрати та економічні рішення фірми
15. Витрати і доходи фірми з погляду економіста та бухгалтера
16. Мінімізація витрат на виробництво продукції: мікроекономічний аспект
17. Концепція періодів у діяльності фірми і ринку
18. Ринкова рівновага та рівноважна ціна як умова ринкового саморегулювання
19. Неефективність державного регулювання конкурентних ринків
20. Еластичність в аналізі проблем оподаткування в Україні
21. Максимізація обсягів випуску продукції: мікроекономічний ефект
22. Механізм підтримки довгострокової рівноваги фірми, галузі, ринку

23. Максимізація прибутку конкурентною фірмою через середні і граничні величини
24. “Невидима рука” і досконала конкуренція
25. Причини і принципи антимонопольної політики
26. Вплив цінової дискримінації на прибуток монополіста та добробут суспільства
27. Вплив державного регулювання на рівновагу ринку монополії
28. Порівняльна оцінка ефективності різних ринкових структур
29. Олігополії з позиції теорії ігор
30. Ринкова влада фірм на ринку монополістичної конкуренції
31. Монопсонія та олігопсонія на ринку праці: порівняльна характеристика
32. Особливості ринку праці України
33. Профспілка на ринку праці та її можливості
34. Ринок землі в Україні та Євроінтеграція
35. Мікроекономічний аналіз взаємозв'язку інвестицій та процентних ставок
36. Рента і ціни факторів виробництва як знаряддя раціонального використання обмежених ресурсів
37. Проблема оптимальності та загальна економічна рівновага
38. Теорія загальної рівноваги та політика у галузі економіки добробуту
39. Інституційне середовище ринкової економіки
40. Ринок і держава: критерії впливу на економіку
41. Теорія трансакційних витрат: сутність і перспективи впровадження
42. Суспільні блага та їх властивості.
43. Державний бюджет як джерело фінансування виробництва та надання суспільних благ
44. Оптимум Парето як етичний ідеал суспільного добробуту
45. Шляхи корекції неспроможності ринку в сучасних умовах розвитку економіки
46. Зовнішні ефекти в ринковій економіці: причини виникнення та особливості
47. Забезпечення суспільними благами: можливості ринку та держави
48. Економіка добробуту та її особливості
49. Теорія прав власності та її значення для структурування діяльності суб'єктів ринку.
50. Роль держави у регулюванні ринкового господарства в умовах повоєнної відбудови економіки України.

1.6 Підсумковий контроль

Підсумковий контроль проводиться у формі екзамену.

1.6.1. Питання для підсумкового контролю

1. Мікроекономіка в системі економічних наук.
2. Об'єкт і предмет мікроекономіки. Суб'єкти мікросистеми.
3. Основні завдання та функції мікроекономіки.
4. Поняття корисності та її особливості. Закон спадної граничної корисності.
5. Кардиналістська теорія поведінки споживача.
6. Ординалістська теорія поведінки споживача.
7. Бюджетні обмеження і можливості споживача. Крива байдужості.
8. Аналіз поведінки споживача на ринку.
9. Ефект заміщення та ефект доходу. Парадокс Гіффена
10. Сутність попиту та чинники, які його визначають. Функція попиту.
11. Сутність пропозиції та чинники, які її визначають. Функція пропозиції.
12. Класифікація товарів залежно від дії закону попиту (нормальні, Гіффена).
13. Соціальні ефекти, які призводять до специфічних нефункціональних змін попиту.
14. Визначення впливу факторів на величину попиту. Коефіцієнти еластичності попиту.
15. Визначення впливу факторів на величину пропозиції. Коефіцієнти еластичності пропозиції.

16. Час як основний фактор еластичності пропозиції. Миттєвий, короткостроковий та довгостроковий ринкові періоди.
17. Ринкова рівновага: механізм встановлення, умови формування та шляхи досягнення. Рівноважна ціна.
18. Регулювання ринкової рівноваги.
19. Підприємство як суб'єкт економічних відносин на мікрорівні. Організаційно-правові форми фірми(підприємства).
20. Виробничий процес. Виробнича функція. Фіксовані та мобільні ресурси, їх вплив на виробничу функцію.
21. Поняття і структура факторів виробництва.
22. Фактори зростаючого ефекту масштабу виробництва, постійної (сталого) віддачі від масштабу виробництва та спадної віддачі від масштабу виробництва.
23. Витрати виробництва. Постійні та змінні витрати виробництва. Сукупні та середні витрати.
24. Правило найменших витрат. Правило максимізації прибутку. Витрати в довгостроковому періоді.
25. Поняття ринкової структури, її види та ознаки.
26. Ринок досконалої конкуренції та його ефективність.
27. Монопольний ринок: ознаки, умови та особливості ціноутворення.
28. Ринок монополістичної конкуренції: характеристики та особливості конкуренції.
29. Олігополістичний ринок: ознаки, особливості ціноутворення та ефективність функціонування
30. Ринки факторів виробництва: особливості попиту та пропозиції
31. Ринок праці: попит і пропозиція праці. Чинники попиту та пропозиції праці. Ціна робочої сили.
32. Капітал як фактор виробництва і ресурс тривалого використання. Дисконтування.
33. Ринок землі: попит і пропозиція землі. Економічна та земельна рента.
34. Загальна економічна рівновага та її ефективність. Ефект зворотного зв'язку.
35. Ефективність виробництва, випуску, обміну. Діаграма Еджворта. Ресурсне обмеження економіки.
36. Сутність економіки добробуту. Критерії оцінки добробуту. Подвійна роль цін в ринковій системі.
37. Ресурсне обмеження економіки. Критерій ефективності Парето.
38. Економічні інститути та їх роль у ринковій економіці
39. Зовнішні ефекти та проблема їх вирішення. Теорема Коуза
40. Суспільні блага: їх види та особливості.
41. Економічна роль держави у ринковій економіці.
42. Забезпечення суспільними благами: можливості ринку та держави.

1.6.2. Структура екзаменаційного білету

1.Розкрити питання:

Суспільні блага. Економічна роль держави у ринковій економіці.

2. Тестові завдання:

1. Яке із тверджень в мікроекономіці можна вважати позитивним?
 - а) якщо скорочується виробництво масла, то буде збільшуватися виробництво гармат;
 - б) виробництво масла має бути більшим, ніж виробництво гармат;
 - в) виробництво масла і виробництво гармат повинно відповідати потребам держави;
 - г) виробництво масла і виробництво гармат повинно відповідати попиту економічних суб'єктів.
- ...

10. Ринковим блага властиві такі особливості:...

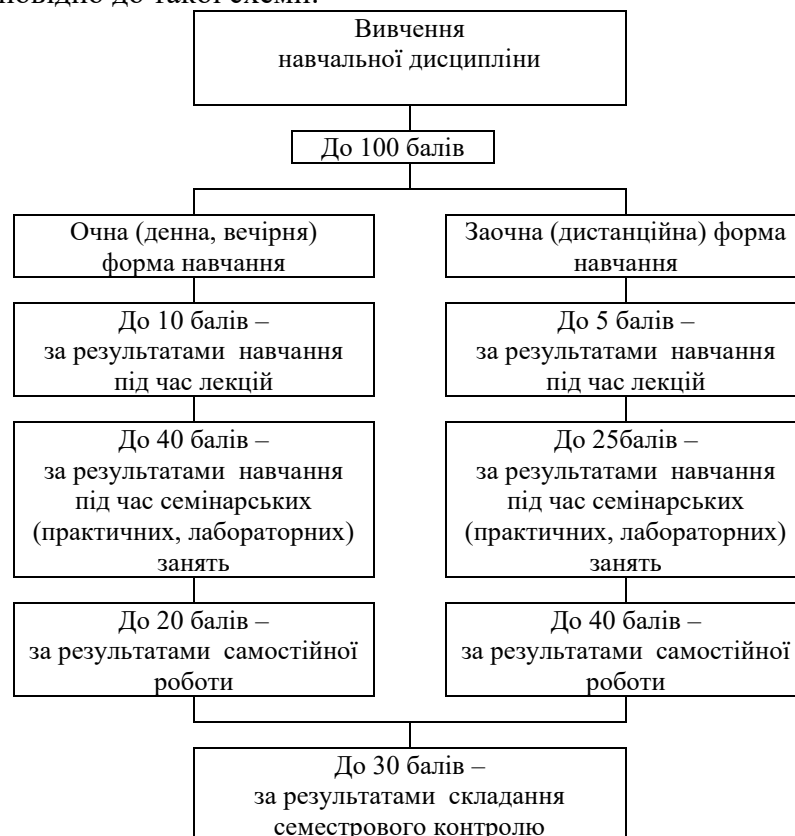
- а) принцип виключення та принцип суперництва;
- б) відсутність принципів виключення та споживання;
- в) індивідуальне виробництво та спільне споживання;
- г) колективне виробництво та споживання.
- г) методи стимулювання попиту і пропозиції.

3. Задача. Підрахуйте середній та граничний продукт фірми за даними з таблиці. Коли починає діяти спадаючий ефект масштабу виробництва?

L (люд.-годин)	1	2	3	4	5
TP	30	70	100	120	130

2. Схема нарахування балів

2.1. Нархування балів здобувачам вищої освіти з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

2.2. Обсяг балів, здобутих здобувачем вищої освіти під час лекцій з навчальної дисципліни, обчислюється у пропорційному співвідношенні кількості відвіданих лекцій і кількості лекцій, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатками 1 і 2 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права. З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 12 лекційних занять за денною формою навчання. Отже, здобувач вищої освіти може набрати під час лекцій таку кількість балів:

Таблиця 2.1

Розподіл балів здобутих студентом під час лекцій

№ з/п	Форма навчання	Кількість лекцій за планом												
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1.	Денна	12	0,8	1,7	2,5	3,3	4,2	5,0	5,8	6,7	7,5	8,3	9,2	10

2.3. З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 14 семінарських занять за денною формою навчання.

За результатами семінарського (практичного, лабораторного) заняття кожному студенту до відповідного документа обліку успішності виставляється кількість балів від 0 до 5 числом, кратним 0,5, яку він отримав протягом заняття.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів наведені у п.4.3.8. Положення про організацію освітнього процесу у ХУУП, затверджене рішенням вченої ради від 05.07.2016 р., протокол №16, введене в дію наказом від 08.06.2016 р. № 359/16 (в редакції рішення вченої ради ХУУП імені Леоніда Юзькова від 28 серпня 2020 року, протокол № 1, з 01 вересня 2020 року, наказ ХУУП імені Леоніда Юзькова від 28 серпня 2020 року № 312/20)

2.4. За виконання самостійної здобувачі вищої освіти денної форми навчання можуть набрати максимальну кількість балів 20.

Розподіл балів за самостійну роботу з навчальної дисципліни «Мікроекономіка»

№ з/п	Самостійна робота	Номер теми								Усього балів
		1	2	3	4	5	6	7	8	
1.	Максимальна кількість балів за самостійну роботу за темами	1	2	2	2	2	2	1	1	13
2.	Максимальна кількість балів за індивідуальне завдання	7								7
	Усього балів									20

2.5. За семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового екзамену з навчальної дисципліни «Мікроекономіка», здобувач вищої освіти денної форми навчання може максимально одержати 30 балів.

Перерозподіл балів, в межах максимально можливого одержання їх кількості за надані здобувачами вищої освіти відповіді наведено в таблиці.

Розподіл балів для семестрового контролю
з навчальної дисципліни «Мікроекономіка»

№ з/п	Алгоритм нарахування балів	Номер питань залікового білета/ кількість балів			Разом балів
		1	2	3	
1.	Максимальна кількість балів за письмову відповідь на кожне питання екзаменаційного білета	10,0	10,0	10,0	30,0
	Усього балів	10,0	10,0	10,0	30,0

3. Рекомендовані джерела

Тема 1

1. Базилінська О., Мініна О. Мікроекономіка. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 352 с.
2. Базилінська О., Мініна О. Мікроекономіка. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 352 с.
3. Дружиніна В. В. Мікроекономіка : навч. посіб. / В. В. Дружиніна, О. І. Чорноус. Харків : Друкарня Мадрид, 2015. 254 с.
4. Мартин О. М. Мікроекономіка: теорія, тести, задачі. Частина І: навчальний посібник. Львів : ЛДУ БЖД, 2021. 271 с.
5. Мікроекономіка : навч. посіб. / С. В. Васильєв, Є. А. Кобець, О. О. Масляєва. Дніпро: ДДАЕУ, 2024. 310 с.
6. Мікроекономіка : підручник. За ред. В.Д. Базилевича : для студ. вищ. навч. закл. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2008. 679 с.
7. Мікроекономіка: навч. посібник. Н. М. Каменева, М. В. Косич, О. Ю. Александрова та ін. Харків: УкрДУЗТ, 2022. 305 с.
8. Мікроекономіка: навчальний посібник. Укл: С.В. Бойда. Чернівці: Чернівець. нац. унів-т., 2021. 176 с.
9. Уфімцева О. Ю. Мікроекономіка: курс лекцій: Підручник. Дніпропетровськ : ПДАБА, 2012. 172 с.

Тема 2

1. Базилінська О., Мініна О. Мікроекономіка. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 352 с.
2. Дружиніна В. В. Мікроекономіка : навч. посіб. В. В. Дружиніна, О. І. Чорноус. Харків : Друкарня Мадрид, 2015. 254 с.
3. Кравець І.М., Куцепалова К.Ю., Хайдарі А.Р. Фактори впливу на споживчий вибір студентської молоді щодо проведення дозволів. «Наука і техніка сьогодні» (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»)): журнал. 2023. № 11(25) 2023. С. 764. С.296-307
4. Кравченко О. А. Мікроекономіка : теорія і практикум: навч. посіб. О. А. Кравченко; Одес. нац. політехн. ун-т, Ін-т бізнесу, економіки і інформ. технологій. Одеса : Астропринт, 2014. 255 с.
5. Мікроекономіка. Практикум : навч. посіб. В. Д. Базилевич та ін.; за ред. В. Д. Базилевича. Київ: Знання, 2012. 491 с.
6. Мікроекономіка: навч. посібник. Н. М. Каменева, М. В. Косич, О. Ю. Александрова та ін. Харків: УкрДУЗТ, 2022. 305 с.
7. Мікроекономіка: навчальний посібник. Укл: С.В. Бойда. Чернівці: Чернівець. нац. унів-т., 2021. 176 с.
8. Оверченко В. І., Мажак З. М., Софій М. І. Мікроекономіка : навчальний посібник. За наук. ред. О. Л. Ануфрієвої. Івано-Франківськ, «Лілея-НВ». 2015. 348 с.
9. Хмель С. М. Мікроекономіка: задачі, вправи, тести: навч. посіб. С. М. Хмель, В. І. Хмель, О. В. Зіброва. Харків : ХАІ, 2016. 59 с.

Тема 3

1. Веселовська В. О., Кравець І. М. Попит і пропозиція як основні важелі ринкового механізму. Розвиток фінансової системи на різних рівнях управління: підприємство, регіон, держава: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 29 травня 2021 року). ГО «Львівська економічна фундація». Львів: ЛЕФ, 2021. 124 с. С.5-10 економіки та механіки. Одеса : Астропринт, 2011. 320 с.
2. Залюбінська Л. М. Мікроекономіка : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Л. М. Залюбінська, М. Л. Скорик ; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, Ін-т математики,

3. Мартин О. М. Мікроекономіка: теорія, тести, задачі. Частина І: навчальний посібник. Львів : ЛДУ БЖД, 2021. 271 с.
4. Мікроекономіка : навч. посіб. / С. В. Васильєв, Є. А. Кобець, О. О. Масляєва. Дніпро: ДДАЕУ, 2024. 310 с.
5. Мікроекономіка. Практикум : навч. посіб. В. Д. Базилевич та ін.; за ред. В. Д. Базилевича. Київ: Знання, 2012. 491 с.
6. Мікроекономіка: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. М. М. Рудий. 5-те вид., випр. та доп. Київ : Каравела, 2017. 360 с.
7. Мікроекономіка: навч. посібник. Н. М. Каменева, М. В. Косич, О. Ю. Александрова та ін. Харків: УкрДУЗТ, 2022. 305 с.
8. Мікроекономіка: навчальний посібник. Укл: С.В. Бойда. Чернівці: Чернівець. нац. унів-т., 2021. 176 с.
9. Оверченко В. І., Мажак З. М., Софій М. І. Мікроекономіка : навчальний посібник. За наук. ред. О. Л. Ануфрієвої. Івано-Франківськ, «Лілея-НВ». 2015. 348 с.
10. Уфімцева О. Ю. Мікроекономіка: курс лекцій: Підручник. Дніпроперовськ : ПДАБА, 2012. 172 с.

Тема 4

1. Дружиніна В. В. Мікроекономіка : навч. посіб. В. В. Дружиніна, О. І. Чорноус. Харків : Друкарня Мадрид, 2015. 254 с.
2. Кібік О. М., Редіна Є. В., Хаймінова Ю. В., Котлубай В. О., Примаченко І. Ф., Калмикова Н. Ю. Макроекономіка. Мікроекономіка : практикум. Одеса, 2020. 76 с.
3. Мікроекономіка : навч. посіб. / С. В. Васильєв, Є. А. Кобець, О. О. Масляєва. Дніпро: ДДАЕУ, 2024. 310 с.
4. Мікроекономіка. Практикум : навч. посіб. В. Д. Базилевич та ін.; за ред. В. Д. Базилевича. Київ: Знання, 2012. 491 с.
5. Мікроекономіка: навч. посібник. Н. М. Каменева, М. В. Косич, О. Ю. Александрова та ін. Харків: УкрДУЗТ, 2022. 305 с.
6. Мікроекономіка: навч. посібник. Н. М. Каменева, М. В. Косич, О. Ю. Александрова та ін. Харків: УкрДУЗТ, 2022. 305 с.
7. Мікроекономіка: підручник/За ред. В.Д. Базилевича. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ: Знання, 2008. 679 с.
8. Мікроекономіка: практикум : навч. посіб. / за ред. В. Д. Базилевича 3-тє видання, стер. Київ : Знання, 2012. 491 с.
9. Практикум з мікроекономіки до підручника "Мікроекономіка". Є. В. Прохорова та ін.; за наук. ред. А. П. Наливайка; Держ. вищ. навч. закл. "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана". Київ : КНЕУ, 2013. 522 с.
10. Уфімцева О. Ю. Мікроекономіка: курс лекцій: Підручник. Дніпроперовськ : ПДАБА, 2012. 172 с.

Тема 5

1. Базилінська О., Мініна О. Мікроекономіка. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 352 с.
2. Косік А.Ф., Гронтковська Г.Е. Мікроекономіка: 2-ге видання, перероблене та доповнене. Навч. пос. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 438 с.
3. Мікроекономіка : навч. посіб. / С. В. Васильєв, Є. А. Кобець, О. О. Масляєва. Дніпро: ДДАЕУ, 2024. 310 с.
4. Мікроекономіка. Тренінг-курс : навч. посібник / [В. П. Решетило, А. Є. Ачкасов, І. А. Островський, С. Б. Тимофієва]; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. 2-ге вид., випр. і доп. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. 265 с

5. Мікроекономіка: навч. посібник. Н. М. Каменева, М. В. Косич, О. Ю. Александрова та ін. Харків: УкрДУЗТ, 2022. 305 с.
6. Мікроекономіка: навчальний посібник / За ред. А.О. Задоя. Донецьк: Національний гірничий університет, 2009. 216 с.
7. Мікроекономіка: навчальний посібник. Укл: С.В. Бойда. Чернівці: Чернівець. нац. унів-т., 2021. 176 с.
8. Мікроекономіка: підручник/За ред. В.Д. Базилевича. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ: Знання, 2008. 679 с.
9. Оверченко В. І., Мажак З. М., Софій М. І. Мікроекономіка : навчальний посібник. За наук. ред. О. Л. Ануфрієвої. Івано-Франківськ, «Лілея-НВ». 2015. 348 с.
10. Хмель С. М. Мікроекономіка: задачі, вправи, тести: навч. посіб. Харків : ХАІ, 2016. 59 с.

Тема 6

1. Базилінська О., Мініна О. Мікроекономіка. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 352 с.
2. Дружиніна В. В. Мікроекономіка : навч. посіб. В. В. Дружиніна, О. І. Чорноус. Харків: Друкарня Мадрид, 2015. 254 с.
3. Задоя А.О., Задоя О.А. Мікроекономіка: навчальний посібник [Електронне видання]. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2021. 148 с.
4. Зануда А. Земля України: скільки її, кому належить і хто на ній працює. BBC News Україна. 2019. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-50223336>.
5. Земельний Кодекс України. Верховна Рада України. 2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>. (дата звернення 20.01.2022).
6. Кравець І. М. Праця як важливий ресурс та чинник виробництва. Грааль науки : міжнар. наук. журнал. Вінниця : ГО «Європейська наукова платформа»; НУ «Інститут науково-технічної інтеграції та співпраці», 2024. No 44. 582 с. С.227-231. <https://archive.journal-grail.science/index.php/2710-3056/issue/view/04.10.2024/32>
7. Кравець І.М., Камінна О.В., Кубіна А.П. Безробіття та ринок праці в Україні: стан, тенденції, напрями регулювання. Наукові перспективи № 5(47) 2024. С.804-815. [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-5\(47\)-804-815](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-5(47)-804-815)
8. Мікроекономіка: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. М. М. Рудий. 5-те вид., випр. та доп. Київ : Каравела, 2017. 360 с.
9. Мікроекономіка: навч. посібник. Н. М. Каменева, М. В. Косич, О. Ю. Александрова та ін. Харків: УкрДУЗТ, 2022. 305 с.
10. Оверченко В. І., Мажак З. М., Софій М. І. Мікроекономіка : навчальний посібник. За наук. ред. О. Л. Ануфрієвої. Івано-Франківськ, «Лілея-НВ». 2015. 348 с.
11. Практикум з мікроекономіки до підручника «Мікроекономіка» за наук. ред. А. П. Наливайка /Є. В. Прохорова (кер. кол. авт), Л. А. Азьмук, П. Г. Банщиков та ін. Київ: КНЕУ, 2013. 522 с.
12. Тульчинська С.О., Погребняк А. Ю., Малахова Ю. Р. Ринок землі, як елемент євроінтеграційних процесів в Україні. Scientific Journal «Economic Synergy», 2022, Issue 1;2 (3;4). С.21-32

Тема 7

1. Ачкасов А. Є. Мікроекономіка. Тренінг-курс: навч. посіб. А. Є. Ачкасов, І. А. Островський, С. Б. Тимофієва; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. Харків : ХНАМГ, 2012. 247с.
2. Базилінська О., Мініна О. Мікроекономіка. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 352 с.
3. Відбудова України: принципи та політика. Паризький звіт / За ред. Ю. Городніченка, І. Сологуб, Беатріс Ведер ді Мауро. URL: https://cepr.org/system/files/2022-12/reconstruction%20book_Ukrainian_0.pdf

4. Економічні перспективи підприємництва: виклики воєнного часу та повоєнної відбудови / Збірник матеріалів VII Міжнародної науково-практичної конференції, м. Ірпінь, 31 травня 2024 р. Ірпінь : Державний податковий університет, 2024. 628 с
5. Задоя А.О., Задоя О.А. Мікроекономіка: навчальний посібник [Електронне видання]. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2021. 148 с.
6. Мікроекономіка : навч. посіб. / С. В. Васильєв, Є. А. Кобець, О. О. Масляєва. Дніпро: ДДАЕУ, 2024. 310 с.
7. Мікроекономіка. Тренінг-курс : навч. посібник. / В. П. Решетило, А. Є. Ачкасов, І. А. Островський, С. Б. Тимофієва; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. 2-ге вид., випр. і доп. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. 265 с.
8. Мікроекономіка: навч. посібник. Н. М. Каменева, М. В. Косич, О. Ю. Александрова та ін. Харків: УкрДУЗТ, 2022. 305 с.
9. Мікроекономіка: навчальний посібник. Укл: С.В. Бойда. Чернівці: Чернівець. нац. унів.-т., 2021. 176 с.
10. Мікроекономіка: практикум : навч. посіб. / за ред. В. Д. Базилевича 3-тє видання, стер. Київ : Знання, 2012. 491 с.
11. Оверченко В. І., Мажак З. М., Софій М. І. Мікроекономіка : навчальний посібник. За наук. ред. О. Л. Ануфрієвої. Івано-Франківськ, «Лілея-НВ». 2015. 348 с.
12. Руденко О. В., Кравець І. М. Економіка добробуту: особливості та концепції. Управління економічними системами: концепції, стратегії, інновації в умовах глобальних змін: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 22 травня 2021 року). Східноукраїнський інститут економіки та управління. Запоріжжя: ГО «СІЕУ», 2021. 96 с. С.5-10

Тема 8

1. EUROPEAN PERSPECTIVE: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ УКРАЇНИ : кол. моногр. / І. О. Цимбалюк, Д. І. Олійник, С. А. Кошкаров та ін. ; за заг. ред.: Н. В. Павліхи, упорядкування І. О. Цибалюк. Луцьк : ВежаДрук, 2024. 302 с.
<https://archive.journal-grail.science/index.php/2710-3056/issue/view/29.11.2024/34>
2. Аналітична економіка: макроекономіка і мікроекономіка: підручник: у 2 кн. С.М. Панчишин, П.І. Островерх, І.В. Грабинська та ін.; за ред. С. Панчишина і П. Островерха. 3-тє вид., виправл. та доп. Кн.1.: Вступ до аналітичної економіки. Макроекономіка. Львів: Априорі, 2017.567с. http://library.kpi.kharkov.ua/files/new_postupleniya/panchyshun.pdf
3. Відбудова для розвитку: зарубіжний досвід та українські перспективи : міжнародна колективна монографія / Редколегія, голова – д.е.н. В.В.Небрат ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». Київ, 2023. 571 с. URL: <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2023/08/Reconstruction-for-development.pdf>
4. Косік А.Ф., Гронтковська Г.Е. Мікроекономіка: 2-ге видання, перероблене та доповнене. Навч. пос. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 438 с.
5. Кравець І. М. Соціальні екстерналії: сутність, методи регулювання. *Грааль науки* : міжнар. наук. журнал. Вінниця : ГО «Європейська наукова платформа»; НУ«Інститут науково-технічної інтеграції та співпраці», 2024. No 46. 1036с. с.114-120
6. Мікроекономіка : навч. посіб. / С. В. Васильєв, Є. А. Кобець, О. О. Масляєва. Дніпро: ДДАЕУ, 2024. 310 с.
7. Мікроекономіка. Тренінг-курс : навч. посібник / В. П. Решетило, А. Є. Ачкасов, І. А. Островський, С. Б. Тимофієва; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. 2-ге вид., випр. і доп. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. 265 с
8. Мікроекономіка: навч. посібник. Н. М. Каменева, М. В. Косич, О. Ю. Александрова та ін. Харків: УкрДУЗТ, 2022. 305 с.
9. Мікроекономіка: навчальний посібник. Укл: С.В. Бойда. Чернівці: Чернівець. нац. унів.-т., 2021. 176 с.

10. Мікроекономіка: підручник/За ред. В.Д. Базилевича. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ: Знання, 2008. 679 с.
11. Хмель С. М. Мікроекономіка: задачі, вправи, тести: навч. посіб. Харків : ХАІ, 2016. 59 с.
12. Шурко Д. В., Кравець І. М. Зовнішні ефекти та проблема їх вирішення у мікроекономіці. Управління економічними системами: концепції, стратегії, інновації в умовах глобальних змін: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 22 травня 2021 року). Східноукраїнський інститут економіки та управління. Запоріжжя: ГО «СІЕУ», 2021. 96 с. С. 10-13

4. Інформаційні ресурси

1. Актуальні проблеми економіки. URL: www.eco-science.net.
2. Державна служба статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua.
3. Економіка та підприємництво. URL: www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Etp/texts.html.
4. Економіст. URL: www.nbuv.gov.ua/portal/oc/_Gum/Ekonomist/index.html.
5. Економічна теорія. URL: www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/ET/index.html. 295
6. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». URL: <http://www.Economy.nauka.com.ua>.
7. Наукова електронна бібліотека періодичних видань НАН України/ URL : http://dspace.nbuv.gov.ua/browse?order=ASC&rpp=20&sort_by=1&etl=&offset=17032&type=title
8. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
9. Офіційний сайт бази українського законодавства в Інтернет: веб-сайт. URL: www.lawukraine.com.
10. Офіційний сайт Європейського центрального банку. URL: www.ecb.europa.eu.
11. Organization for Economic Cooperation and Development. URL: www.oecd.org/std.
12. Офіційний сайт «KOF Index of Globalization». URL: <http://globalization.kof.ethz.ch>.
13. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua>.
14. Офіційний сайт Світового банку. URL: <http://data.worldbank.org>
15. Офіційний сайт інституту світової економіки і міжнародних відносин : вебсайт. URL: www.iweir.org.ua.
16. Урядовий портал. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control>.

ОНОВЛЕНО:

Викладачі дисципліни:

доцентка кафедри соціального забезпечення,

кандидатка економічних наук, доцентка _____ Ірина КРАВЕЦЬ

27 серпня 2024 року

Схвалено кафедрою менеджменту, економіки,

статистики та цифрових технологій

27 серпня 2024 року, протокол № 1.

Завідувачка кафедри менеджменту, економіки,

статистики та цифрових технологій

кандидатка економічних наук, доцентка _____ Наталія ЗАХАРКЕВИЧ

27 серпня 2024 року

Обліковий обсяг оновлення 0,1 ум.др.ар.